

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1912. Andra Kammaren. Nr 3.

Fredagen den 26 januari.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Schotte* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om understödsföreningar, lag om ändrad lydelse af 162 och 163 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910.

Denna proposition blef på begäran bordlagd.

§ 3.

Efter hemställan af herr vice talmannen, som förmälde sig hafva om tiden för valen samrådt med Första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 31 innevarande januari anställa val af dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, hvilken enligt 69 § riksdagsordningen äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i sina viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter i nämnden.

Vidare beslöt kammaren, likaledes på hemställan af herr vice talmannen, att vid omförmälda tillfälle företaga val af ej mindre tolf valmän, gemensamt med ett lika antal valmän från Första kammaren, välja kommitterade för tryckfrihetens vård än äfven tre suppleanter för dessa valmän.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till jordbruksutskottet propositionerna:

angående upplåtande af ett område från förra kaptensbostället Kulla nr 1 i Östergötlands län;
 angående försäljning af lägenheten Norseskären nr 1 i Älfsborgs län;
 angående upplåtande af lägenheter från förra korpralsbostället Öfra Ljungby nr 1 med Kiddön nr 1 i Göteborgs och Bohus län;
 angående upplåtande af vissa områden från förra löjtnantsbostället Akra nr 1 och 2 jämte Hvalsta nr 4, en utjord, i Södermanlands län;
 angående upplåtande af lägenheter från förra hospitalshemmanet Näset nr 1 i Älfsborgs län;
 angående upplåtande af vissa områden från förra häradshöfdingbostället Löfsta nr 1 i Södermanlands län;
 angående upplåtande af en lägenhet från förra kronofogdebostället Slättåkra nr 6 Aspegården och nr 8 Månsagården i Jönköpings län;
 angående eftergift å arrendeafgiften för arrendeåret 1910—1911 för en utarrenderad kronoegendom i Stockholms län;
 angående upplåtande af lägenheter från förra häradshöfdingbostället Sunnegata nr 2 Uppegården i Skaraborgs län; och
 angående försäljning af lägenheten Petsarferum på Gottland.

Till lagutskottet öfverlämnades propositionen med förslag till lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901.

§ 5.

Vidare föredrogos hvar efter annan de på kammarens bord lig-
 gande motionerna; och hänvisades därvid
 herrar *Sommelius* och *Christiernsons* motion, nr 30, till stats-
 utskottet;
 herr *Sandlers* motion, nr 31, till statsutskottet;
 herr *Öbergs m. fl.* motion, nr 32, till statsutskottet;
 herr *Öbergs* motion, nr 33, till jordbruksutskottet;
 herr *Martins* motion, nr 34, till tillfälligt utskott;
 herr *Olofssons* i Digernäs motioner, nr 35 till tillfälligt utskott
 och nr 36 till konstitutionsutskottet;
 herr *Hages* motion, nr 37, till tillfälligt utskott;
 herr *Lundblads* motioner, nr 38 till lagutskottet och nr 39 till
 statsutskottet;
 herr *Larssons* i Klagstorp motion, nr 40, till statsutskottet;
 herrar *Perssons* i Stallerhult och *Perssons* i Tällberg motion, nr
 41, till statsutskottet;
 herrar *Lithanders* och *Vennerstens* motion, nr 42, till statsutskottet;
 herr *Lithanders* motion, nr 43, till bevillningsutskottet;
 herr *Indebetous m. fl.* motioner, nr 44 till bevillningsutskottet och
 nr 45 till tillfälligt utskott;
 herr *Hamrins* motion, nr 46, till bevillningsutskottet;
 herrar *Hamrins* och *Modigs* motion, nr 47, till lagutskottet;
 herr *Kristenssons* motion, nr 48, till lagutskottet;
 herrar *Molins* i Dombäcksmark och *Lundgrens* i Björna motioner,
 nr 49 till lagutskottet samt nr 50 till jordbruksutskottet;

herr *Torgéns* motion, nr 51, till statsutskottet;
 herr *Jansons* i Bråten motion, nr 52, till jordbruksutskottet;
 herrar *Vennerstens* och *Svenssons* i Skyllberg motion, nr 53, till jordbruksutskottet;
 herr *Vennerstens* motion, nr 54, till bankoutskottet;
 herr *Perssons* i Norrköping motion, nr 55, till konstitutionsutskottet; samt
 herr *Sternes* motion, nr 56, till konstitutionsutskottet.

§ 6.

Konstitutionsutskottets nu föredragna memorial nr 1 bordlades åter.

§ 7.

Vid härfpå skedd föredragning af Riksdagens kanslideputerades memorial nr 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli, godkände kammaren hvad kanslideputerade i nämnda memorial anmält och hemställt.

§ 8.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:
 herr *Vahlquist*:
 nr 57, om höjning af de från Vadstena krigsmanshuskassa och flottans pensionskassa utgående underhåll och pensioner; och
 nr 58, om anslag till utgifvande af en uppslagsbok öfver 1912 års lagtima riksdags verksamhet;
 herrar *Persson* i Tällberg och *Persson* i Stallerhult, nr 59, om utarbetande af ett person- och sakregister, omfattande Riksdagens protokoll med bihang åren 1900—1911;
 herr *Bogren*, nr 60, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbättrade pensionsvillkor för arméns indelta manskap;
 herr *Strömberg*:
 nr 61, om pensioner åt arbetarne Karl Erik Pettersson och Karl Johan Hill; och
 nr 62, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående framläggande för Riksdagen af förslag till grunder för upplåtelse med tomträtt af bostadstomter å kronojord;
 herr *Starbäck*, nr 63, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lönereglering för den civila personalen vid rikets allmänna kartverk;
 herr *Kronlund*:
 nr 64, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att bereda indelt manskap bättre möjlighet att efter afsked ur krigstjänsten såsom egna hem förvärfva innehafda soldattorp;
 nr 65, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande af en förbättrad ställning åt den å statens jordbruksdomäner bosatta torparklassen;
 nr 66, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om åtgärder för

vinnande af större öfverskådlighet angående de verkliga inkomsterna från statens jordbruksdomäner m. m.; och

nr 67, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ett effektivt öfvervakande och en planmässig ledning vid egnahemsverksamhetens bedrivande;

herr *Kronlund m. fl.*, nr 68, om höjning af de värnpliktiges dagaflöning;

herr *Kronlund*, nr 69, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om aflöningsstat för kommerskollegii afdelning för näringsstatistik;

herr *Lindman*, nr 70, om anslag af 4,880,000 kronor till nyan-skaffning af krigsfartygsmateriel;

herr *Fornander*, nr 71, om anslag af 3,500,000 kronor till nyan-skaffning af krigsfartygsmateriel;

herr *Rune*, nr 72, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om utlämnande af lån till kommuner från konungariket Sveriges stadshypotekskassa m. m.;

herr *Rydén*:

nr 73, angående anvisande af medel till beredande i vissa fall af billiga eller kostnadsfria resor för arbetssökande;

nr 74, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående medgifvande af expropriation för anskaffande å landet af tomtmark för byggnader, afsedda för religiös, social eller kulturell verksamhet;

nr 75, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att ärfva fader och fädernefränder;

nr 76, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för oäkta barn att erhålla vetskap om sina föräldrar; och

nr 77, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förenkladt förfarande vid val af Riksdagens utskott;

herr *Hildebrand*, nr 78, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i bestämmelserna om val till Riksdagens Andra kammare, att valperioderna blifva fyraåriga och börja efter hvarje förnyelse af kammaren;

herr *Palmstierna m. fl.*:

nr 79, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande i grundlag af bestämmelse om Sveriges permanenta neutralitet; och

nr 80, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en utredning rörande de rättsregler, som böra tillämpas, om Sverige förklaras permanent neutralt m. m.;

herr *Olausson*, nr 81, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afgiftsfria resor i vissa fall för värnpliktige;

herr *Olausson m. fl.*:

nr 82, om höjning af det i årets statsverksproposition äskade förslagsanslag för bidrag till vägunderhållet på landet; och

nr 83, om ändrad lydelse af 60 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

herr *Olausson*:

nr 84, i anledning af det i statsverkspropositionen framlagda förslag till omorganisation af landets distriktsveterinärväsende; och

nr 85, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående anordnande af en för fiskare afsedd försäkring mot dödsfall af annan orsak än olycksfall;

herr *Lundgren* i Wendelsberg, nr 86, i anledning af det i statsverkspropositionen framlagda förslag till förhöjning i anslaget till folkhögskolor m. m.;

herr *Johanson* i Hvetlanda, nr 87, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning af statsmedel åt vissa familjeförsörjare, i hvilkas familjer epidemisk sjukdom utbrutit;

herr *Sandin*, nr 88, om ersättning af statsmedel åt ägarna af Aperi-tins och Ilbergsbyns hemman för genom skogsbrand lidna förluster;

herr *Jönsson* i Boa, nr 89, om rätt för riks försäkringsanstalten att utbetala preskriberad lifränta till arbetaren Sven Andersson från Holje;

herr *Leander*, nr 90, angående direktören vid straffängelset i Västerås Carl Emil Wallgrens ålderstillägg;

herr *Olsson* i Tyllered, nr 91, om utsträckning af tiden för inlösen af skattefrälseräntor;

herr *Nydal*:

nr 92, om anslag för anskaffande af kulsprutmateriel vid infanteriet;

nr 93, om ändring af § 18 i lagen om val till Riksdagen;

nr 94, om ändring af 2 § i förordningen om landsting; och

nr 95, om nedsättning af afgifterna för inrikes postanvisningar;

herr *Hedström*, nr 96, om upphörande af statens skogs- och jägeri-betjäntes rätt till skattefrihet för tjänstehundar;

herr *Jonsson* i Hökhult:

nr 97, om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring i gällande förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst i syfte att till inkomst af kapital må räknas jämväl utdelning å aktier i svenska aktiebolag och solidariska bankbolag; och

nr 98, om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande ändring i gällande förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst i syfte att växande skog utom i fråga om husbehovsvirke undantages från taxering af jordbruksfastighet;

herr *Cederborg*:

nr 99, om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande sådana författnings-ändringar att bestämmelserna om stämpelbeläggning af aktiebref icke må kunna kringgås;

nr 100, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken; och

nr 101, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för revisor i kammarrätten att för erhållande af ålderstillägg räkna sig till godo den tid han förut innehaft ordinarie revisorstjänst i annat centralt ämbetsverk;

herr *Tengdahl*:

nr 102, om afslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om inrättande af en professur i allmän hygien och bakteriologi vid universitetet i Uppsala; och

nr 103, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om indragning af den juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala;

herr *Tengdahl m. fl.*, nr 104, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättning åt kommunala förtroendemän;

herrar *Bärg* i Katrineholm och *Carlsson* i Frosterud, nr 105, om

skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kyrkostämma att själf besluta om plats och tid för dess hållande;

herrar *Källman* och *Carlsson* i Frosterud, nr 106, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för landskommun att anordna egen uppbořdsförvaltning m. m.;

herr *Hallén*, nr 107, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af pastors själfskrifvenhet som skolrådsordförande;

herr *Ericsson* i Vallsta, nr 108, om införande af öppen omröstning inom Riksdagens kamrar;

herr *Säfstrand*, nr 109, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af kommunala egnahemsnämnder;

herrar *Andersson* i Milsmaden och *Kronlund*, nr 110, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade grunder för rösträtten vid å kyrkostämma förrättade val af folkskollärare;

herr *Lundström* i Göteborg, nr 111, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande lagstiftning angående förvärfvande och förlust af medborgarrätt;

herr *Bäckström*:

nr 112, om ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

nr 113, om ändrad lydelse af 9 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd;

nr 114, om höjning af de värnpliktiges dagaflöning; och

nr 115, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förenkling i inskrifningsnämnds sammansättning;

herr *Torgén m. fl.*, nr 116, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förvärfvande för statens räkning af järnvägen från Orsa till Sveg;

herr *Carlson* i Herrljunga, nr 117, om ändring i 9 kap. 2 § giftermålsbalken;

herr *Molin* i Dombäcksmark *m. fl.*, nr 118, om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen;

herr *Molin* i Dombäcksmark:

nr 119, om ett anslag af 800,000 kronor till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt m. m.; och

nr 120, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bidrag af statsmedel till kostnaderna för indelning och förbättring af enskilda vägar på landet;

herr *Ekerot m. fl.*, nr 121, om anslag för bidrag till aflöning af vandringsrättare i södra och mellersta Sverige;

herr *Andersson* i Knäppinge, nr 122, angående påbörjande redan innevarande år af anläggningen utaf fiskehamnarne vid Grönhögen och Byxelkrok m. m.;

herr *Nilsson* i Linnås *m. fl.*:

nr 123, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om ändringar i gällande bestämmelser angående upplåtelse af jord från statens domäner; och

nr 124, om ökad anslag till förhöjning af gratialen åt afskedadt manskap af indelta armén;

herr *Thorsson*, nr 125, i fråga om dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne;

- herr *Hellberg*, nr 126, om anslag till anläggning af enklare vägar Västerbottens läns öfre lappmark;
- herr *Hellberg m. fl.*:
nr 127, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande viss sträckning af ifrågasatt järnväg mellan norra stambanan och inlandsbanan; och
nr 128, om anläggning af järnväg från Umeå till Holmsund;
- herr *Nilson* i Örebro:
nr 129, om anslag till en tillfällig inkomstförbättring för personalen vid lots- och fyrinrättningarna; och
nr 130, om ändringar i lagen om val till Riksdagen m. m.;
- herr *Wädlund*, nr 131, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande vid kyrkostämman;
- herr *Sterne*, nr 132, om ändring i 16 § riksdagsordningen;
- herrar *Jespersen* och *Rune*, nr 133, om höjning af det i statsverkspropositionen begärda anslaget till lokala undersökningar för jordbruksstatistiken;
- herr *Åkerlund*:
nr 134, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upplåtande till småbruk af viss kronans jordegendomar och de ecklesiastika boställena tillhörande jord;
- nr 135, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till förekommande af i motionen omförd skadegörelse å ungskog;
- nr 136, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud för köpare af skogsegendom att under viss tid afverka skog å fastigheten utöfver husbehof; och
nr 137, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot illojal konkurrens vid ångbåtstrafik i skärgårdarna och å mindre vattendrag;
- herr *Åkerlund m. fl.*, nr 138, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om en undersökning angående reglering på angifvet sätt af Mälarens vattenstånd;
- herr *Andersson* i Grimbo, nr 139, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa åtgärder till främjande af den svenska sjöfartens intresse vid malmexporten från Luleå och Narvik;
- herr *Martin*, nr 140, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om upphäfvande af kungl. brefvet den 18 december 1772 angående förbud mot auktioners hållande utom Stockholms stad;
- herr *Ingvarsson*, nr 141, med förslag till visst stadgande rörande tiden för rak- och frisérinrättnings öppenställande;
- herr *Carlsson* i Frosterud:
nr 142, om upphäfvande af stadgandet i 6 § 3 mom. i förordningen angående försäljning af vin och öl; och
nr 143, om användande af den i årets statsverksproposition beräknade inkomst af utdelning å statens aktier i Luossavaara-Kiiruna-vaara aktiebolag till belåning af fastigheter inom Kiruna och Malmbergets municipalsamhällen;
- herr *Kloo*, nr 144, om pension åt tvätterskan Karolina Karlsson, född Magnusson;

herr *Kristensson*, nr 145, om pension åt vaktkonstapeln Nils Aron Moréns änka och omyndiga barn;

herr *Söderberg* i Stockholm, nr 146, angående vissa lättnader i skattehänseende för föreningar med ideell verksamhet;

herr *Olsson* i Åsen, nr 147, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande af stadgande om efterbeskattning i förordningen angående beviljning af fast egendom samt af inkomst; samt

herr *Larsson* i Klagstorp, nr 148, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående visst åläggande för tillverkare af brännvin och innehafvare af anläggning för rening däraf.

Samtliga dessa motioner bordlades på begäran.

§ 9.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Rydén, som anförde: Herr talman: Vid fjolårets riksdag väcktes af mig och flera andra ledamöter af Riksdagen motioner afseende revision i olika hänseenden af bestämmelserna om landstingsmannaval. Konstitutionsutskottet ställde sig välvilligt till flera af de i motionerna framförda yrkanden och föreslog i ett enhälligt betänkande, att Riksdagen måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke i fråga om landstingsmannavalen med hänsyn till utsättande af valdag och valtider samt öfriga anordningar för valförrättningen de föreskrifter, som i dessa afseenden nu äro stadgade för val af ledamöter i Andra kammaren, må kunna i tillämpliga delar gälla, och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning. Denna utskottets hemställan blef af Riksdagen bifallen, och beslutet anmäldes hos Kungl. Maj:t i en skrifvelse, nr 140, den 20 maj 1911.

De yrkanden om revision af bestämmelserna om landstingsmannaval, som i fjol föranelde omförmälda riksdagsbeslut, stödde sig på erfarenheterna från 1910 års landstingsmannaval. På flera håll förspordes klagomål öfver, att aflämningen af valsedlar anordnats på ett sätt, som vållat stor tidsspillan, att tiderna för de kommunalstämmor, vid hvilka landstingsmän valdes, blifvit så bestämda, att därigenom faktiskt en mängd röstberättigade blifvit urståndsatta att deltaga i valen, att valhemligheten visat sig rent illusorisk med de nuvarande bestämmelserna o. s. v.

Den behandling, ärendet fick i Riksdagen och särskildt det trängande behovet af bestämmelser mot enskilda kommunalstämмоordförandes godtycke med afseende på stämnotider gaf grundad anledning till förhoppningen, att ett lagförslag skulle i så god tid föreläggas den nu samlade Riksdagen, att landstingsmannavalen i år kunde förättas under former, som betryggade valmännens rätt i de afseenden, där Riksdagen nu funnit dem otillfredsställande.

På grund af det synnerliga behovet af en lagstiftning, som icke låter äfven 1912 års landstingsmannaval försiggå efter nu gällande bestämmelser, vågar jag utbedja mig kammarens tillstånd att — om möj-

ligt utan föregående bordläggning — till herr statsrådet och chefen för civildepartementet framställa följande spörsmål:

Kunna från regeringens sida några åtgärder vara att förvänta i syfte att vid landstingsmannavalen i år trygga valmännens rätt i de afseenden, som omförmålas i förut berörda riksdagsskrifvelse?

Ifrågavarande framställning bifölls af kammaren.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets memorial, nr 1, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herr Räf väckt motion; samt

bankoutskottets memorial:

nr 1, med öfverlämnande af fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse; och

nr 2, med öfverlämnande af den till innevarande Riksdag afgifna berättelse af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Fornander</i>	under den 27 januari.
» <i>Westman</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 1 febr.
» <i>Lithander</i>	» 2 » » » » 29 jan.
» <i>Sandberg</i>	» 4 » » » » 31 » och
herr <i>Andersson</i> i Hägelåkra	» 7 » » » » 27 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 26 januari.

Kl. 7 e. m.

I anledning däraf, att tiden för afgifvande af sådana motioner, som tillhörde ständigt utskotts behandling, med denna dag utginge, voro kammarens ledamöter kallade att jämväl nu sammanträda; och leddes förhandlingarna äfven nu af herr vice talmannen.

§ 1.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *Eriksson* i Grängesberg:

nr 149, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åläggande för offentlig myndighet att vid rättegång om bättre rätt till skogsprodukter försälja det omtvistade virket; och

nr 150, om upphäfvande af tullen å fläsk;

herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*, nr 151, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar m. m.;

herrar *Waldén* och *Thorsson*:

nr 152, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inskränkning af antalet förste kontrollörer vid sockerbeskattningen;

nr 153, om ändrad lydelse af 25 § 4 mom. i förordningen angående beskattning af socker;

herrar *Ingvarsson* och *Thorsson*:

nr 154, om ändrad lydelse af §§ 22 och 34 i förordningen angående försäljning af vin och öl; och

nr 155, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående stadgande af straff för obehörigt förtärande å nykterhetskafé af alkoholhaltiga drycker och å ölutskänkningsställe af brännvin;

herr *Liljedahl*:

nr 156, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utbytande af fängelsestraff för värnpliktsvägran mot intagande å statens uppfostringsanstalt å Bona;

nr 157, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förkortad öfningstid vid infanteriet för särskildt skickliga skyttar; och

nr 158, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbättrad pensionering i viss utsträckning för arméns och flottans indelta manskap;

herr *Martin*:

nr 159, angående årligt understöd åt stallförmannen Gustaf Alrik Karlsson; och

nr 160, angående årligt understöd åt arbetsförmannen Per Lindberg;

herr *Hage*, nr 161, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående insättande å bankinrättning för vederbörande kommuns räkning afkom-

munen tillkommande allmänna afgifter, som af exekutiv myndighet indrifvits;

herr *Rune*, nr 162, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande behöfliga förändringar i riksbankens organisation och förvaltning;

herr *Christiernson*:

nr 163, om inrättande af en ny deputeradbefattning i riksbankens styrelse;

nr 164, om inrättande vid universitetet i Lund af en professur i religionshistoria;

nr 165, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående föreskrifter i visst syfte i fråga om docentstipendierna vid universitetet och karolinska institutet; och

nr 166, om förändring af docentstipendiet i praktisk teologi vid Uppsala universitet till ett docentstipendium i religionshistoria m. m.;

herr *Berg* i Staby, nr 167, om statsbidrag för å epileptikerhem vårdad, icke sinnesslö fallandesjuk;

herr *Lundell m. fl.*, nr 168, om höjning af statsunderstödet till vissa enskilda läroanstalter;

herr *Lundell*, nr 169, i fråga om afdraget för konkurskostnad vid fördelning af köpeskillingen för exekutivt försäld fastighet, hvarur egnahemslån skall gäldas;

herr *Söderberg* i Hobborn, nr 170, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rätt för skogsägare till väg öfver annans mark för skogsprodukters framforslande;

herr *Wijk*:

nr 171, om ändrad lydelse af 1 § i lagen angående stadsplan och tomtindelning m. m.; och

nr 172, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående visst tillägg i byggnadsstadgan för rikets städer;

herr *Olsson* i Berg *m. fl.*, nr 173, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undanröjande af i gällande författningar förefintliga hinder för producenter af lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter att i huru små partier som helst direkt till konsumenterna försälja sina alster;

herrar *Olsson* i Berg och *Johansson* i Mellbyn, nr 174, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af väghållningsdistrikten åliggande skyldighet att bygga och underhålla allmänna broar och färjor på landet m. m.;

herr *Forssell*:

nr 175, om upphörande af det från anslaget till Strömsholms hingstdepå utgående bidrag till betalning af stuteripersonalens kommunalutskylder m. m.; och

nr 176, om anslag till anställande af en statskonsulent i biskötsel;

herr *Olsson* i Broberg *m. fl.*:

nr 177, om ökad bidrag af statsmedel till uppehållande af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet; och

nr 178, om höjning af anslaget till skogsodlingens befrämjande m. m.;

herr *Säfstrand*:

nr 179, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af den skogsstatens tjänstemän tillkommande jakträtt å kronoparkerna m. m.; och

nr 180, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående rätt för lands-ting att själf utse ordförande;

herr *Nilsson* i Örebro, nr 181, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att förebygga masskassering af valsedlar vid val till Riksdag, stadsfullmäktige och landsting m. m.;

herr *Waldén m. fl.*, nr 182, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående införande af allmän och lika kommunal rösträtt för såväl män som kvinnor m. m.;

herr *Byström*, nr 183, om anslag af 150,000 kronor till pristäflan för åstadkommande af en icke berusande men närande, välsmakande, hållbar och hälsosam dryck;

herr *Igel m. fl.*, nr 184, om upphäfvande af stadgandet i 6 § 3 mom. i förordningen angående försäljningen af vin och öl;

herr *Svensson* i Saläng, nr 185, om ändring af 2 kap. 5 § och 3 kap. 9 § i lagen om skogsaccis;

herr *Persson* i Norrköping:

nr 186, om borttagande ur strafflagen och strafflagen för krigsmakten af straffören inneslutning i mörkt enrum; och

nr 187, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående borttagande ur instruktionen för fängvårdsstyrelsen och fängvårdsstaten af bestämmelsen om inneslutning i mörk cell;

herr *Indebetou m. fl.*, nr 188, om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om den till handelsflottans pensionsanstalt utgående s. k. föringsersättningen:

herr *Olsson* i Järnsida, nr 189, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i gällande provinsialläkartaxa;

herr *Hagberg*:

nr 190, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående officiella kungörelsers offentliggörande; och

nr 191, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utdelande till Riksdagens ledamöter af svensk författningsamling m. m.;

herr *Lindberg*, nr 192, om anslag för anbringande af sjömärke å det s. k. Lernacksgrundet i Öresund;

herr *Sandin m. fl.*, nr 193, om ytterligare afsättning af medel till länefonden till åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket m. m.;

herr *Karlsson* i Fjäl *m. fl.*, nr 194, om anvisande af medel till återinsättande af åbo i mistad åborätt till under bruk skatteköpt hemman;

herr *Branting*:

nr 195, om anslag till uppsättande i hufvudstaden af en staty af August Strindberg; och

nr 196, om fyllnadspension åt förre statsgeologen Nils Olof Holst; herr *Edén m. fl.*, nr 197, om uppdrag åt konstnären Axel Törnerman att i Andra kammarens plenisal utföra väggmålningar m. m.;

herrar *Hage* och *Lindhagen*, nr 198, om åtgärder till förbättrande

af den mindre burgna lappmarksbefolkningens möjligheter att förvärfva inkomst genom utdrifning af vindfallen eller liknande skog;

herrar *Nilsson* i Tanga och *Linders*, nr 199, om skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande utredning om statens öfvertagande af Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet m. m.;

herrar *Linders* och *Nilsson* i Tanga, nr 200, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vissa önskemål i fråga om upplåtelse af kronodomäner till småbruk;

herr *Linders*, nr 201, om aflöningsförmånerna för den kvinnliga personalen vid garnisonssjukhusen i Stockholm och å Karlsborg;

herrar *Bengtsson* i Göteborg och *Kristensson*, nr 202, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag om nya tjänster vid tullverket;

herr *Ericsson* i Vallsta m. fl., nr 203, om utredning och förslag rörande på rekognitionsskogar och under bruk skatteköpta hemman bosatta åbors rättigheter;

herrar *Jonsson* i Hökhult och *Nilsson* i Linnås, nr 204, om höjning af anslaget till skogsodlingens befrämjande m. m.;

herr *Olsson* i See m. fl., nr 205, om ett anslag af 75,000 kronor till Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet;

herr *Lindhagen* m. fl.:

nr 206, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående aflösning ytterst genom expropriation af torpare, bolagsarrendatorers och deras vederlikars jordbruk på enskilda domäner m. m.;

nr 207, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående expropriation i vissa fall af torp och andra lägenheter å rekognitionshemman m. m.; och

nr 208, med förslag att författningarna angående skatteköp och skatteomföring af kronojord skola tills vidare upphöra att gälla;

herrar *Lindhagen* och *Hage*:

nr 209, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i 27 § i lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige; och

nr 210, om vissa ändringar i bestämmelserna om upplåtelse af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker inom de sju nordligaste länen;

herr *Lindhagen*:

nr 211, om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om undersökning rörande torpare och andra småbrukares samt lägenhetsinnehafvares på kronans domäner ställning och förhållanden m. m.;

nr 212, om antagande af en provisorisk lag i syfte att stat eller kommun måtte erhålla rätt till förvärfvande genom expropriation i vissa fall af marken till lägenheter å ofri grund;

nr 213, om anslag till förvärfvande genom expropriation i vissa fall af marken till lägenheter å ofri grund; och

nr 214, om utvidgad tillämpning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m.;

herr *Lindhagen* m. fl., nr 215, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående initiativ från svensk sida till internationell öfverenskommelse om förbud mot nattarbete af män inom vissa arbetsområden m. m.;

herr *Lindhagen*:

nr 216, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i an-

gifvet syfte i lagen om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag m. m.; och

nr 217, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kaféörelse arbetstid och arbetsförhållanden m. m.;

herr *Lindhagen m. fl.*, nr 218, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och förslag rörande viss begränsning af arbetstiden för personal å badinrättningar samt å rakstugor äfvensom herr- och damfrisérsalonger;

herr *Lindhagen*;

nr 219, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till värnpliktiges skyddande mot förlust af innehafda anställningar på grund af inkallandet till tjänstgöring;

nr 220, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående uppförandet af fasta biträden i staten för vissa ämbetsverk och myndigheter;

nr 221, om ändringar i lönestaten för bevakningspersonalen vid fångvärdarna;

nr 222, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till tryggande af den gemensamma skandinaviska lagstiftningen m. m.; och

nr 223, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i jordvärdefrågan; samt

herr *Lindhagen m. fl.*, nr 224, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande behovet af åtgärder, åsyftande att i vissa landtkommuner bereda de röstberättigade större möjligheter att deltaga i kommunala afgöranden m. m.

Ifrågavarande motioner bordlades på begäran.

§ 2.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Knäppinge	under 7 dagar fr. o. m. den 27 jan.
» <i>Lundström</i> » Göteborg	» 3 » » » 29 »
» <i>Lundgren</i> » Wendelsberg	» 6 » » » 29 »
» <i>Wijk</i>	» den 27 jan.
» <i>Andersson</i> i Raklösen	» 2 dagar fr. o. m. den 29 jan.
» <i>Berg</i> » Staby	» 4 » » » 28 » och
» <i>Olsson</i> » Åsen	» 8 » » » 31 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7,35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 29 januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande januari.

§ 2.

Under åberopande af i sådant afseende mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse hemställde herr talmannen, det kammaren ville besluta att lördagen den 3 nästkommande februari företaga val af dels sex revisorer för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning samt tre suppleanter för samma revisorer, dels ock tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från Första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens afdelningskontor i landsorten äfvensom sex suppleanter för nämnde valmän; och biföll kammaren på därom gjord proposition denna hemställan.

§ 3.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, om understödsföreningar, lag om ändrad lydelse af 162 och 163 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt lag om ändring i vissa delar af lagen om sjukkassor den 4 juli 1910. *Remiss af en proposition.*

Därvid yttrade:

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Det är ju, som vi alla veta, ett synnerligen viktigt lagförslag, som kammaren nu står i begrepp att remittera till vederbörligt utskott. Må det därför tillåtas mig att beledsaga denna remiss med några ord. Den tid, som stått mig till buds för en granskning af lagförslaget, har ju varit tämligen kort, och jag skall därför yttra mig med all reservation för den missuppfattning, som jag till äfventyrs kan ha låtit komma mig till last under den korta granskningstiden.

Innan jag närmare ingår på förslaget, skall jag be att få förutskicka ett par notiser rörande själfva den historiska gången af detta lagstiftningsarbete.

Som herrarna veta fingo vi år 1903 en lag om försäkringsrörelse. I den lagen undantagas bland annat sjuk- och begravningskassor eller andra dylika understödsföreningar, hvilkas verksamhet icke afser af-färsmässigt drifvande af försäkringsrörelse, från lagens tillämpning. Dessa utgjorde sålunda ett af de undantag, som gjordes från försäkringslagens tillämpning. Då nu Riksdagen 1903 i maj meddelade sitt

*Remiss
af en
proposition.*
(Forts.)

beslut om försäkringslagens antagande, anhöll Riksdagen, »att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda om och i hvad mån den verksamhet, som utöfvades af åtskilliga sjuk- och begravningskassor, pensionsanstalter och andra understödsföreningar, innefattade försäkringsrörelse af beskaffenhet att bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse helt eller delvis på dem borde äga tillämpning, samt därefter framlägga förslag till de lagbestämmelser i ämnet, hvartill utredningen kunde föränleda.» I anledning af denna Riksdagens skrivelse förordnade Kungl. Maj:t samma år — det var i juli månad — särskilda kommitterade att inom civildepartementet biträda vid den af Riksdagen begärda utredningen och utarbetande af lagförslag. Dessa kommitterade afgåfvoo sitt lagförslag 1905 i december, men förslaget blef icke föremål för Kungl. Maj:ts proposition. Hufvudorsaken härtill synes hafva varit, att sjuk- och begravningskassorna för sin del gjorde anspråk på en särskild lagstiftning, och som vi veta har äfven en sådan lagstiftning kommit till stånd under 1910. Vidare synes hafva medverkat en önskan att bringa lagstiftningen i öfverensstämmelse med föreningslagstiftningen. Så igångsatte man en ny utredning, och de sålunda tillkallade sakkunnige aflämnade sitt betänkande i december 1910. Det är detta betänkande som ligger till grund för Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Ser man nu efter hvilka de understödsföreningar äro, som skulle träffas af denna lag, så finner man — jag skall nu icke trötta herrarna med för mycket detaljer, men jag måste dock nämna något om detta — först lifförsäkringsföreningar, vidare en del pensionskassor, af hvilka det finnes ett stort antal och många skiftande typer, samt begravningskassor, som ju utbetala mindre belopp vid dödsfall, sällan öfver 200 kronor. Dessa begravningskassors verksamhet torde i allmänhet vara af samma slag som den begravningshjälpsverksamhet, som utöfvas af sjukkassorna. Beträffande dessa begravningskassor är det nog så, att man känner dem och deras antal ganska litet. Någon utförlig statistik öfver begravningskassorna har det helt naturligt varit mycket svårt att anskaffa, hvarför man i viss mån sväfvar i rätt stor okunnighet om antalet af begravningskassorna och deras verksamhet m. m. Härtill kommer som ett fjärde slag bland de understödsföreningar, som omfattas af lagen, åtskilliga andra föreningar, bland dem arbetslöshetskassorna. Alla de föreningar, som tillhöra den sista gruppen af föreningar, drifva så kallad personförsäkring och äfven om dem gäller nog, att man icke känner så mycket till dem.

Nu har lagförslaget i en af sina första paragrafer infört registreringstvång för alla understödsföreningar, som ha minst 50 medlemmar. Uraktlåtenhet härutinnan är underkastad kriminellt ansvar med böter ända upp till 1,000 kronor. Beträffande de föreningar, som äro mindre, d. v. s. hvilkas medlemsantal icke uppgår till 50 medlemmar, kan man säga, att det äfven där råder registreringstvång, på indirekt väg. Detta beror på vissa bestämmelser i lagen, som jag nu icke skall trötta herrarna med. Jag skall för öfrigt litet längre fram närmare ingå på frågan om registreringstvånget.

En annan fråga, som äfvenledes i hög grad är förtjänt af eftertanke, är det kapitel, som handlar om tillsynsmyndigheten öfver dessa kassor. I det betänkande, som ligger till grund för lagförslaget, ut-

talas den åsikten, att tillsynsmyndigheten öfver dessa kassor bör blifva försäkringsinspektionen. Om man nu ser efter hvilka befogenheter och skyldigheter, som lagen tänker öfverlämna åt denna tillsynsmyndighet, så skall man finna, att densamma i stort sedt får följande göromål. Den skall upprätta statistik, vidare skall den sköta registreringen, och slutligen skall den utöfva en öfvervakande och rådgivande myndighet. Hvad nu statistiken beträffar, finner man, att de registrerade föreningarna skola afgifva en statistisk årsredogörelse. Men det blir naturligtvis tillsynsmyndigheten, som skall bearbeta denna statistik, hvars ändamål väl i främsta rummet är att framdraga föreningarnas verksamhet i offentligt ljus och som skall ligga till grund för undersökningar rörande deras ekonomiska ställning. Äfven andra ändamål med statistiken kunna ju tänkas. Om nu arbetslöshetskassorna skulle erhålla större betydelse, kommer gifvetvis statistiken rörande dem att få till ändamål att belysa arbetslöshetsförhållandena och hvad som därmed står i samband.

Man finner, att denna tillsynsmyndighet bör ha socialstatistisk kompetens; det är ju ganska viktigt, att den sitter inne med detta. Det torde emellertid få antagas, att den blifvande socialstyrelsen i högre grad än försäkringsinspektionen skall fylla detta kraf.

Man får också besinna, att uppgiften att öfva tillsyn öfver understödsföreningarna torde blifva af väsentligt annan karaktär än försäkringsinspektionens uppsikt öfver försäkringsbolagen. Dessa bolag skötas ju af fackmän på diverse områden, och tillsynen öfver dem består hufvudsakligen i att öfvervaka och kontrollera, att allt skötes i enlighet med vedertagna principer. Men alla dessa små understödsföreningar arbeta under vanskliga förhållanden och behöfva en på samma gång praktiskt och tekniskt insiktsfull skötsel. De ha därjämte en svår konkurrens att utstå med lifförsäkringsbolagen, och därför kommer denna tillsynsmyndighet otvifvelaktigt att bland sina förnämsta uppgifter sätta den, att verkligen taga sig an föreningarna, att undervisa dem och skydda dem. Och därför måste man fordra större social insikt hos denna tillsynsmyndighet. Äfven detta torde enligt mitt förmenande peka på, att socialstyrelsen och icke försäkringsinspektionen bör blifva den myndighet, som skall ha tillsynen öfver understödsföreningarna.

Jag tillåter mig också nämna, att 1905 års kommitterade i sitt betänkande yttrade sig utförligt om denna sak och att de höllo före, att försäkringsinspektionen icke skulle vara lämplig såsom tillsynsmyndighet öfver dessa understödsföreningar. Dessa kommitterade påpekade bland annat den omständigheten, att försäkringsinspektionen, just på den grund att den hade så mycket med bolagen att göra, lätt kunde komma i en svår ställning, i det att befolkningen icke skulle kunna fatta förtroende för en myndighet, som skulle på det sättet stå på två så vidt skilda parters sida som lifförsäkringsbolagen och dessa små föreningar.

Redan när jag första gången läste lagförslaget slog det mig — och samma känsla står fortfarande lika lifligt kvar — att det ändå är bra underligt, att enbart på den grund, att några större lifförsäkringsföreningar behöfva underkastas skärpt kontroll, hela denna massa af

*Remiss
af en
proposition.*
(Forts.)

små understöds-kassor skall läggas under denna lag. Lagen är, såsom herrarna redan vid en flyktig genomläsning kunna finna, skrifven efter mönstret af lagen angående ekonomiska föreningar. Således är den ganska svårfattlig, och den innehåller en mängd mycket ingående föreskrifter om att vissa angifna förhållanden genast skola registreras, att i vissa fall på anmälningar och dylikt fordras egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter, med flera dylika detaljerade bestämmelser, som ju kunna vara mycket nyttiga och nödvändiga för större företag, men som komma att verka nedtryckande och betungande för dessa små understödsföreningar. Många af dessa små s. k. 100-mannaföreningar ha ju icke ens så många medlemmar som det finnes paragrafer i detta lagverk.

Mig synes således, att det är ganska farligt att lägga en så tung och detaljerad lag på dessa små föreningar. Man får besinna, att de hittills drivit sin verksamhet i frihet och ha vant sig därvid, och man har dock icke hört, att dessa små 100-mannaföreningar eller dessa begravningskassor ha vållat förargelse hos någon, om icke möjligen hos försäkringsbolagen. Underkasta sig nu dessa många småföreningar icke denna lag, måste de upphöra med sin verksamhet, eller också bli de åtalade.

Det var min andra betänklighet. Den första har jag redan vidrört, nämligen mina farhågor för att försäkringsinspektionen icke skall visa sig vara den lämpligaste tillsyningsmyndigheten. Detta ämbetsverk synes nämligen icke hafva vederbörlig socialpolitisk kompetens. Den erforderliga sakkunskapen måste däremot anses förefinnas hos socialstyrelsen, som ju skall utrustas med både försäkringsteknisk och juridisk kompetens och som dessutom torde komma att bli central registreringsmyndighet för alla ekonomiska föreningar. Då härtill lägges, att det stora flertalet understödsföreningar består af samma befolkningslager, som ingå i fackföreningar, konsumtionsföreningar, nykterhetsföreningar och sjuk-kassor, och socialstyrelsen har med allt detta folk att skaffa, så vore det väl lämpligast, att det äfven på denna väg komme under socialstyrelsens uppsikt.

Det kan ej heller förnekas, att det är ganska ledsamt, att man icke har fått tillräckligt reda på alla dessa små föreningar. Härmed vill jag icke ha riktat något klander mot utredningen, ty jag inser alltför väl, att det varit ofantligt svårt för de personer, som haft densamma om hand, att få tag i alla dessa små föreningar, men kvar står i hvarje fall det faktum, att vi veta, att ute i bygderna finnas otaliga sådana små 100-mannaföreningar och allt hvad de kallas, om hvilka man med visshet känner, att deras verksamhet är sådan, att den skulle generas, om den komme in under denna vidlyftiga och tunga lag.

Det har också förundrat mig, att man icke inhämtat utlåtande öfver detta viktiga lagförslag från kommerskollegium, som ju är vår förnämsta auktoritet på det socialpolitiska området. Då lagen ju har öfvervägande socialpolitisk karaktär, föreställer jag mig, att det hade varit lämpligt, att äfven kommerskollegium hade blifvit hört.

Herr talman! Jag har endast att hemställa, att detta mitt yttrande får åtfölja remissen till vederbörande utskott.

Herr Rydén: Herr talman, mina herrar! Jag skulle icke drista mig att besvära kammaren, om jag icke på grund af ett annat arbete, som jag sysselsatt mig med, kommit att något sätta mig in i grunderna för det lagförslag, som här föreligger, och därvid kommit till den bestämda öfvertygelsen, att detta lagförslag, när det blir känt, kommer att väcka de allra största bekymmer bland småfolket ute i landet. Då jag har denna bestämda uppfattning, anser jag det riktigt, att redan vid det tillfälle, då propositionen remitteras, dessa synpunkter framföras till öfvervägande af det utskott, som får att behandla lagförslaget.

Konturerna af lagförslaget äro, såsom herr Åkerman sade, ungefär följande. Understödsföreningar, som ha 50 medlemmar, skola ovillkorligen, vid risk af stort bötesstraff, låta registrera sig. Understödsföreningar, som lämna öfver 200 kronor i begrafningshjälp, bli enligt 86 paragrafen i lagförslaget skyldiga att låta godkänna sina stadgar af försäkringsinspektionen, som blir tillsyningsmyndighet och som kommer att ålägga dessa föreningar att inrätta sig efter försäkringstekniska synpunkter och sålunda förbjuda det system af uttaxeringar, som hittills tillämpats i en mängd af dessa små föreningar. Slutligen skall hela denna stora mängd af föreningar bland småfolket i stad och på land kastas in under försäkringsinspektionen, d. v. s. under en myndighet, som är satt att granska lifförsäkringsbolagens verksamhet och inom hvilken, det vågar jag säga, det så godt som saknas kännedom om de förhållanden, under hvilka dessa föreningar arbeta.

Då jag finner, att själva principerna för lagförslaget äro så betänkliga, att man icke kan af lagen vänta sig något, som kan blifva till gagn för föreningarna, men väl åtskilligt, som kommer att lända dem till skada, så finner jag mig nödgad att här ingå på en något närmare kritik af förslaget.

De föreningar, som komma att beröras af förslaget, äro, som herr Åkerman sade och såsom framgår af lagförslagets 1 paragraf, hufvudsakligen af fyra olika slag. Det första är *pensionskassor*, af hvilka det finnes en mängd växlande typer, bland annat kassor, som betala högre belopp och som stå på gränsen till ren välgörenhet, såsom en förteckning öfver dessa, hvilken jag skaffat mig, klart gifver vid handen. Sedan ha vi *lifförsäkringsföreningar*, som i vissa fall betala belopp på ända till 5,000 kronor. Under den rent konstlade gränsen af 200 kronor komma *begravningskassorna*, af hvilka det finnes en mängd växlande typer. De icke minst kända bland dessa äro de af herr Åkerman omtalade 100-mannaföreningarna. Det stora flertalet af dessa bygger på principen om uttaxering. Jag behöfver, för att gifva ett begrepp om dessas antal, blott hänvisa till Konungens befallningshafvandes femårsberättelser ifrån de olika länen och be hvar och en af herrarna att betrakta uppgifterna för sitt län, då han ju närmast har personlig kännedom och erfarenhet om de därstädes verkamma sammanslutningarna af detta slag. Då jag i främsta rummet känner till dem, som arbeta i min hembygd, behöfver jag blott peka på de 100-, 200-, 500- och 1,000-mannaföreningar, som existerat långt innan någon tanke på denna lag rann upp och som, såvidt jag vet, aldrig gjort något ondt, men väl utgjort ett ganska betydelsefullt moment i

*Revis
af en
proposition.*
(Forts.)

det sociala arbete, som där utföres. Dessa skola nu in under den nya lagen.

Och så ha vi då detta för mig alldeles ofattliga förslag, att *arbetslöshetskassorna* skola läggas under försäkringsinspektionen, så vida de ej äro direkt förenade med fackföreningarna. Det finnes visserligen icke nu mer än en fristaende arbetslöshetskassa, nämligen en i Norrköping. Men om vi kunde tänka oss en arbetslöshetsförsäkring, såsom nog mången gör, byggd på principen fristaende arbetslöshetsförsäkringskassor, så skulle vi komma till det egendomliga förhållandet, att arbetslöshetskassorna skulle kastas in under försäkringsinspektionen, medan hela arbetslöshetsproblemet, som nu är under utredning, skulle ligga under den blifvande socialstyrelsen. Hvad ha arbetslöshetskassorna att göra med försäkringsrörelsen? De ha ingen statistik och hvilat icke på försäkringstekniska grunder. Det är därför icke något som helst fog för, att man lägger in arbetslöshetskassorna under denna lifförsäkringsbolagens representation i statsförvaltningen.

Den nuvarande regeringen har tagit hela detta förslag i arf från sin företrädare, så att klandret härför måhända ej bör kännas alltför bittert för herr civilministern. Förra regeringen försökte skriva föreningslag utan att ha gjort sig besvär att undersöka, hvilka föreningar som funnos i landet, huru många de voro eller hur de voro inrättade. Sedermera, när man gjorde undersökningar, visade det sig också, att det icke var någon möjlighet att taga detta första lagförslag af år 1910, som den förra regeringen framlade och som bland annat i blinda t. o. m. skulle ha slagit ihjäl svenska arbetsgifvareföreningen, utan att regeringen därom antagligen hade en aning.

På samma sätt har man äfven nu försökt sig på en lagstiftning angående understödsföreningar utan att ha verkställt en ingående undersökning hurudana de äro, huru många de äro, hvilka de äro. Mig veterligt finnes icke här någon uttömmande utredning gjord. Möjligen kan man ur Konungens befallningshafvandes femårsberättelser plocka fram en del af dem. Men om man känner till förhållandena i länen och den större eller mindre grad af nitälskan, som finnes hos olika länsstyrelser, så vet man alltför väl, att de uppgifter, man får af Konungens befallningshafvandes femårsberättelser, icke äro synnerligen mycket att bygga på.

Jag har emellertid med hjälp af på detta område sakkunniga personer försökt skaffa mig en förteckning öfver sadana föreningar, som förekomma i femårsberättelserna, och redan denna förteckning visar en oerhördt skiftande mångfald af understödsföreningar, understödsföreningar, som stå på gränsen till rena välgörenhetsföreningar, och understödsföreningar ända fram till stora lifförsäkrings- och pensionsföreningar.

Jag vill äfven anmärka på denna lag, att beträffande själva lagens afgränsning mot andra föreningar och företag, efter hvad jag kan finna, hvarken de sakkunniga eller lagrådet eller någon annan kunnat gifva en så bestämd gräns mellan dessa understödsföreningar och andra föreningar, som icke skulle falla inom lagens ramar, att man kan i någon mån bygga därpå. Ordet, som användes, är »affärsmissig», och jag frågar: Är det någon af herrarna här, som kan definiera, hvad

affärsmässig är? Jag tror icke, att det är möjligt, utan det finge väl bli så, att genom tillsyningsmyndigheten skulle skapas en praxis på området.

Vidare vill jag framhålla en synnerligen betänklig sak, nämligen att den nya lagen fastslår som maximigräns understöd af 200 kronor för föreningar, som skola undgå försäkringsinspektionens tariffer. De föreningar, som lämna lägre understöd, äro de enda, som äga att bygga på principen om uttaxering. Jag skall taga ett exempel. Antag, att jag och mina kamrater i Malmö — vi äro omkring ett 60-tal — vilja inbördes komma öfverens om att, när någon af oss dör, betala 10 kronor och på det sättet sammanskjuta ett belopp till den afidnes efterlevande. Detta har man varit van att betrakta som en af våra rättigheter, som ingen kunde bestrida oss, men i och med det att denna nya lag blefve antagen, skulle vi, så snart vi bildade en förening för detta syfte, därför att vi äro flera än 50, kastas in under registrering. Vidare skulle vi, genom att vi meddelade understöd öfver 200 kronor, kastas in under 86 § med dess bestämmelser om godkända stadgar och endast få arbeta under villkor, att det skedde efter försäkringstekniska grunder. Själfva den tanken, den möjligheten, att man skulle få lof att under föreningsrättsliga former lämna en femma eller en tia, när en kamrat går bort, den möjligheten är borta med denna lag, och i stället hafva vi fått in den regeln, att, om vi vilja hjälpa hvarandra inbördes, skall det ske efter lifförsäkringsprinciper och efter hvad försäkringsinspektionen ålägger. Finnes det verkligen skäl att vidtaga dessa tvångsanordningar?

Jag kan för min del icke heller underlåta att i likhet med den föregående ärade talaren uttala mina betänkligheter öfver, att man föreslår försäkringsinspektionen som tillsyningsmyndighet för dessa föreningar. Här är först att märka, att försäkringsinspektionen underhålles af enskilda bolag. De enskilda bolagen betala eu afgift till staten, och staten afönar med dessa afgifter inspektionen. Nu är meningen, att dessa föreningar skulle läggas under detta lifförsäkringsbolagens inspektionsverk i statsförvaltningen men vara befriade från att erlägga afgift. Jag kan icke se annat, än att detta är en betänklig sak ur principiell synpunkt. Jag tror, att denna inspektion, som består af försäkringsteknici, matematici och lifförsäkringsmänniskor, har bra litet utrymme för alla de sociala synpunkter, som egentligen bära upp den ojämförligt större delen af småfolkets understödsföreningar.

Vidare har jag antydt den brist, som enligt min uppfattning måste ligga i, att, om en socialstyrelse kommer till stånd, själfva arbetslöshetsproblemet i stort sedt skall ligga under socialstyrelsen, men arbetslöshetsstatistiken, på hvilken socialstyrelsen skall bygga sin uppfattning om dessa förhållanden, skall ligga under försäkringsinspektionen, i viss mån, och vidare att arbetslöshetsförsäkringen, ett af de viktigaste problemen, skall ligga under inspektionen, medan ärendet i öfrigt ligger under socialstyrelsen. Detta är en dualism, som man måste finna mindre välbetänkt.

Jag vill äfven framhålla en annan synpunkt. Jag ser på denna sak praktiskt. Jag vet icke, om de herrar, som skrifvit denna lag, ha så grundlig kannedom om sådana saker, som nödvändigt är. Jag skall

*Remiss
af en
proposition.*
(Forts.)

*Remiss
af en
proposition.*
(Forts.)

framdraga endast ett enda exempel. Nu ha ju rent historiskt i alla våra samhällen vuxit upp blandade sjuk- och begravningskassor; det vet enhver, att sådana finnas öfverallt. Nu skrefs den nya sjukkaselagen så, att den tvingade kassorna att uppdelas sig, så att sjukkassan blef en institution för sig och begravningskassan en för sig, såsom det håller på att ske i dessa dagar eller skedde under det gångna året. Men denna uppdelning hindrar i alla fall icke, att dessa kassor hafva samma medlemmar, samma styrelse, det är samma människor, som äro i båda kassorna, det är endast den skillnaden, att understödsverksamheten skulle få lof att vara fri, medan sjukkaselverksamheten är underkastad de några och hundra paragraferna i den antagna sjukkaselagen. Är det då rimligt, mina herrar, att sjukkassorna skola vara underlagda sjukkaselinspektören, som nu är lagd under kommerskollegii arbetsstatistiska afdelning och som en gång skall gå in i den nya socialstyrelsen, medan begravningskassorna läggas under försäkringsinspektionen? Är detta förvaltningstekniska åtgärder, som kunna kallas rimliga? För min del vill jag säga, att det nu faktiskt är så, att det är de stora lifförsäkringsföreningarna och bolagen, som behöfva denna lag, men icke de små, som icke bedt om den och icke, såvidt jag vet, blifvit hörda i saken, och då tycker jag, att vi måste afstå från att lägga dessa båda kategorier under en och samma linjal.

Jag skall anföra några exempel, som visa, hur orimligt det är att lägga en och samma linjal öfver så skiftande föreningar som dessa. Vi ha t. ex. ibland lifförsäkringsföreningar och begravningskassor å ena sidan en stor förening, Sveriges allmänna kristna lifförsäkringsförening, med 562,692 kronor i tillgångar, och å andra sidan Gårdsskärs begravningskassa med 485 kronor i tillgångar, en så kallad begravningslåda i Mjölby med 628 kronor i tillgångar och för öfrigt en oändlig mängd af små föreningar och små företag i skilda bygder i landet. Alla dessa små föreningar skulle nu fösas tillsammans under samma lag som de stora kassorna. Vidare ha vi bland hjälpkassor af blandad karaktär å ena sidan godtemplarordens stora själfhjälpsförening med 1,105,814 kronor i tillgångar och å den andra sidan »Fruntimmernas i Trälleborg själfhjälpsförening» med 1,339 kronor eller Långviks grufarbetares sjuk- och nödhjälpskassa med 643 kronor i tillgångar. Finns det, mina herrar, någon reson i att lägga dessa stora företag under samma linjal som de små?

Och om jag får taga några exempel rörande pensionskassor, så skola under samma lag läggas å ena sidan »de enskilda järnvägarnas pensionskassa» med en fond af 8,556,576 kronor och å andra sidan »Österby bruksarbetares änke- och pupillkassa» med 7,821 kronor och en hel del andra mindre sådana. Är det rimligt, upprepar jag, att lägga en och samma laglinjal öfver dessa? På samma sätt, om jag tar pensionskassor, afsedda för sådana personer, hvilka icke stå i allmän tjänst. Då ha vi å ena sidan t. ex. »apotekarekårens lifränte- och pensionskassa» med 2,247,221 kronor i tillgångar, och å andra sidan »pensionsinrättningen vid Örtofta och Slättängs gods» med 1,589 kronor i tillgångar. Jag har velat framdraga dessa exempel för att bevisa riktigheten af mitt påstående, att man icke får lägga en och samma laglinjal öfver å ena sidan dessa stora företag, som nått den

omfattning och äro af den betydelse, att de fordra en reglering genom lag, och å andra sidan dessa småfolkets företag, som icke behöfva någon lag, utan tvärtom skulle af en sådan hindras i sitt arbete.

Jag instämmer också i hvad herr Åkerman yttrat — och som äfven fast min uppmärksamhet — nämligen att det är förvånansvärdt, att man här icke hört den myndighet, som främst representerar de sociala synpunkterna i statsförvaltningen, nämligen kommerskollegium. Det är min bestämda förhoppning i detta fall att, för så vidt denna myndighet står i någon som helst förbindelse med småfolkets föreningar i landsbygden, skulle dess utlåtande om denna lag icke kunnat bli mer än ett, nämligen att det icke går an att sammanföra under samma lag de stora och de små.

Det har icke saknats anledning att förfara med en viss betänksamhet i detta fall, ty, mina herrar, när försäkringsinspektionen själf skulle yttra sig öfver detta lagförslag, så uttalade en af dess ledamöter — en icke alldeles okänd man här i Riksdagen, nämligen dr Sixten von Friesen — ungefär samma synpunkter som de jag här framlagt sasom skäl för att i stort sedt afstyrka lagförslaget. Detta borde, enligt min uppfattning, hafva manat till en viss varsamhet.

Jag kan sålunda icke underlåta att, om jag vill sammanfatta den kritik, som jag här visserligen mycket flyktigt dock efter förmåga försökt bära fram, komma till samma resultat som den föregående talaren, nämligen att det här är fråga om att för de stora företagen, som behöfva denna lag, offra de små. Våra gamla hundramannaföreningar, som väl äro hundraåriga på många platser, stå inför den situationen att antingen läggas in under denna lag med dess drakoniska bestämmelser och dess 99 paragrafer, eller också upplösas. Jag tror för min del icke, att dessa småfolkets företag i land och stad gjort sig förtjänta af det ödet att offras för de stora företagen. Och om det än möjligen skulle kunna anses rimligt att under en vidlyftig lag lägga in de sjukkassar, som åtnjuta förmånen af statsanslag, så kan jag icke inse, att det är rimligt att göra det med dem, som icke åtnjuta statsanslag, som icke begära sådant utan endast begära att få lefva i fred. Det blefve ett massmord på dessa små föreningar, som icke kunna infoga sig under denna lags många bestämmelser, utan finna sig vid hotet om de stora bötesstraffen nödgade att upplösas. Jag tror icke, att den nuvarande regeringen ej heller någon här i kammaren skulle vilja önska ett sådant resultat under första riksdagen med det nya representationsskicket. Jag föreställer mig, att denna lag, i hufvudsak oförändrad, gått i arf från den föregående regeringen, remitterats till lagrådet och fått slinka med i mängden af det arbete från förra året, som hvilar på regeringen. Detta är för mig den enda förklaringen till att man från denna regerings hand kunnat få ett lagförslag, som är så betänkligt. Det går snart så långt här i landet, att vi få så många lagar, att folket, som är vant att lefva i fred och hederlighet, kommer att snafva öfver lagparagrafer. Hvert skall det leda, om det går därhän, att en arbetare, som går in i en sjuk- och begravningskassa eller i någon konsumtionsförening, icke vet, huru många lagparagrafer som bryta in öfver dessa enkla förhållanden? Han vill icke göra något ondt, men han måste kunna 100-tals lagparagrafer för

*Remiss
af en
proposition.*
(Forts.)

*Remiss
af en
proposition.*
(Forts.)

att icke råka ut för dessa drakoniska bestämmelser och få böta. Följden blir väl, att äfven arbetarne till slut måste skaffa sig privatjurister, och på det sättet gör man landet till ett eldorado för processmakare och lagvrängare, men icke hjälper man landet och folket fram, och det är väl det vi borde göra.

Jag hemställer, att lagutskottet måtte afstyrka lagförslaget.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning af densamma afgifna yttrandena till lagutskottet.

§ 4.

Vidare föredrogos hvar för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

- herr *Vahlquists* motioner, nr 57 och 58, till bankoutskottet;
- herrar *Perssons* i Tällberg och *Perssons* i Stallerhult motion, nr 59, till bankoutskottet;
- herr *Bogrens* motion, nr 60, till bankoutskottet;
- herr *Strömbergs* motioner, nr 61 till bankoutskottet och nr 62 till jordbruksutskottet;
- herr *Starbäcks* motion, nr 63, till jordbruksutskottet;
- herr *Kronlunds* motioner, nr 64 till tillfälligt utskott och nr 65—67 till jordbruksutskottet;
- herr *Kronlunds m. fl.* motion, nr 68, till statsutskottet;
- herr *Kronlunds* motion, nr 69, till statsutskottet;
- herr *Lindmans* motion, nr 70, till statsutskottet;
- herr *Fornanders* motion, nr 71, till statsutskottet;
- herr *Runes* motion, nr 72, till statsutskottet;
- herr *Rydéns* motioner, nr 73 till statsutskottet, nr 74 och 75 till lagutskottet, nr 76 till tillfälligt utskott samt nr 77 till konstitutionsutskottet;
- herr *Hildebrands* motion, nr 78, till konstitutionsutskottet;
- herr *Palmstiernas m. fl.* motioner, nr 79 till konstitutionsutskottet och nr 80 till tillfälligt utskott;
- herr *Olaussons* motion, nr 81, till tillfälligt utskott;
- herr *Olaussons m. fl.* motioner, nr 82 och 83, till jordbruksutskottet;
- herr *Olaussons* motioner, nr 84 till jordbruksutskottet och nr 85 till statsutskottet;
- herr *Lundgrens* i Vendelsberg motion, nr 86, till statsutskottet;
- herr *Johansons* i Hvetlanda motion, nr 87, till statsutskottet;
- herr *Sandins* motion, nr 88, till statsutskottet;
- herr *Jönssons* i Boa motion, nr 89, till statsutskottet;
- herr *Leanders* motion, nr 90, till statsutskottet;
- herr *Olssons* i Tyllered motion, nr 91, till statsutskottet;
- herr *Nydals* motioner, nr 92 till statsutskottet, nr 93 och 94 till konstitutionsutskottet samt nr 95 till bevillningsutskottet;
- herr *Hedströms* motion, nr 96, till bevillningsutskottet;
- herr *Jonssons* i Hökhult motioner, nr 97 och 98, till bevillningsutskottet;
- herr *Cederborgs* motioner, nr 99 till bevillningsutskottet, nr 100 till lagutskottet och nr 101 till statsutskottet;

- herr *Tengdahls* motioner, nr 102 och 103, till statsutskottet;
 herr *Tengdahls m. fl.* motion, nr 104, till konstitutionsutskottet;
 herrar *Bürgs* i Katrineholm och *Carlssons* i Frosterud motion, nr 105, till konstitutionsutskottet;
 herrar *Källmans* och *Carlssons* i Frosterud motion, nr 106, till tillfälligt utskott;
 herr *Halléns* motion, nr 107, till konstitutionsutskottet;
 herr *Ericssons* i Vallsta motion, nr 108, till konstitutionsutskottet;
 herr *Säfstrands* motion, nr 109, till jordbruksutskottet;
 herrar *Anderssons* i Milsmaden och *Kronhunds* motion, nr 110, till konstitutionsutskottet;
 herr *Lundströms* i Göteborg motion, nr 111, till konstitutionsutskottet;
 herr *Bäckströms* motioner, nr 112 och 113 till konstitutionsutskottet, nr 114 till statsutskottet och nr 115 till lagutskottet;
 herr *Torgéns m. fl.* motion, nr 116, till statsutskottet;
 herr *Carlsons* i Herrljunga motion, nr 117, till lagutskottet;
 herr *Molins* i Dombäcksmark *m. fl.* motion, nr 118, till lagutskottet;
 herr *Molins* i Dombäcksmark motioner, nr 119 och 120, till jordbruksutskottet;
 herr *Ekerots m. fl.* motion, nr 121, till jordbruksutskottet;
 herr *Anderssons* i Knäppinge motion, nr 122, till jordbruksutskottet;
 herr *Nilssons* i Linnås *m. fl.* motioner, nr 123 till jordbruksutskottet och nr 124 till bankoutskottet;
 herr *Thorssons* motion, nr 125, till statsutskottet;
 herr *Hellbergs* motion, nr 126, till statsutskottet;
 herr *Hellbergs m. fl.* motioner, nr 127 och 128, till statsutskottet;
 herr *Nilsons* i Örebro motioner, nr 129 till statsutskottet och nr 130 till konstitutionsutskottet;
 herr *Widlunds* motion, nr 131, till konstitutionsutskottet;
 herr *Sternes* motion, nr 132, till konstitutionsutskottet;
 herrar *Jespersons* och *Runes* motion, nr 133, till jordbruksutskottet;
 herr *Åkerlunds* motioner, nr 134—136 till jordbruksutskottet och nr 137 till tillfälligt utskott;
 herr *Åkerlunds m. fl.* motion, nr 138, till tillfälligt utskott;
 herr *Anderssons* i Grimbo motion, nr 139, till tillfälligt utskott;
 herr *Martins* motion, nr 140, till tillfälligt utskott;
 herr *Ingvarssons* motion, nr 141, till lagutskottet;
 herr *Carlssons* i Frosterud motioner, nr 142 till lagutskottet och nr 143 till bankoutskottet;
 herr *Kloos* motion, nr 145, till bankoutskottet;
 herr *Kristenssons* motion, nr 145, till bankoutskottet;
 herr *Söderbergs* i Stockholm motion, nr 146, till bevillningsutskottet;
 herr *Olssons* i Åsen motion, nr 147, till bevillningsutskottet;
 herr *Larssons* i Klagstorp motion, nr 148, till bevillningsutskottet;
 herr *Erikssons* i Grängesberg motioner, nr 149 till tillfälligt utskott och nr 150 till bevillningsutskottet;

- herr *Erikssons* i Grängesberg *m. fl.* motion, nr 151, till bevillningsutskottet;
- herrar *Waldéns* och *Thorssons* motioner, nr 152 och 153, till bevillningsutskottet;
- herrar *Ingvarssons* och *Thorssons* motioner, nr 154 och 155, till lagutskottet;
- herr *Liljedahls* motioner, nr 156 och 157 till lagutskottet samt nr 158 till bankoutskottet;
- herr *Martins* motioner, nr 159 och 160, till bankoutskottet;
- herr *Hages* motion, nr 161, till tillfälligt utskott;
- herr *Runes* motion, nr 162, till bankoutskottet;
- herr *Christiernsons* motioner, nr 163 till bankoutskottet och nr 164—166 till statsutskottet;
- herr *Bergs* i Staby motion, nr 167, till statsutskottet;
- herr *Lundells m. fl.* motion, nr 168, till statsutskottet;
- herr *Lundells* motion, nr 169, till lagutskottet;
- herr *Söderbergs* i Hobborn motion, nr 170, till lagutskottet;
- herr *Wijks* motioner, nr 171 till lagutskottet och nr 172 till tillfälligt utskott;
- herr *Olssons* i Berg *m. fl.* motion, nr 173, till tillfälligt utskott;
- herrar *Olssons* i Berg och *Johanssons* i Mellbyn motion, nr 174, till jordbruksutskottet;
- herr *Forssells* motioner, nr 175 och 176, till jordbruksutskottet;
- herr *Olssons* i Broberg *m. fl.* motioner, nr 177 och 178, till jordbruksutskottet;
- herr *Süfstrands* motioner, nr 179 till jordbruksutskottet och nr 180 till konstitutionsutskottet;
- herr *Nilsons* i Örebro motion, nr 181, till konstitutionsutskottet;
- herr *Waldéns m. fl.* motion, nr 182, till konstitutionsutskottet;
- herr *Byströms* motion, nr 183, till statsutskottet;
- herr *Igels m. fl.* motion, nr 184, till lagutskottet;
- herr *Svenssons* i Saläng motion, nr 185, till bevillningsutskottet;
- herr *Perssons* i Norrköping motioner, nr 186 till lagutskottet och nr 187 till tillfälligt utskott;
- herr *Indebetous m. fl.* motion, nr 188, till tillfälligt utskott;
- herr *Olssons* i Järnsida motion, nr 189, till statsutskottet;
- herr *Hagbergs* motioner, nr 190 till tillfälligt utskott och nr 191 till statsutskottet;
- herr *Lindbergs* motion, nr 192, till statsutskottet;
- herr *Sandins m. fl.* motion, nr 193, till statsutskottet;
- herr *Karlssons* i Fjäl *m. fl.* motion, nr 194, till jordbruksutskottet;
- herr *Brantings* motioner, nr 195 till statsutskottet och nr 196 till bankoutskottet;
- herr *Edéns m. fl.* motion, nr 197, till bankoutskottet;
- herrar *Hages* och *Lindhagens* motion, nr 198, till jordbruksutskottet;
- herr *Nilssons* i Tånga och *Linders'* motion, nr 199, till jordbruksutskottet;
- herrar *Linders'* och *Nilssons* i Tånga motion, nr 200, till jordbruksutskottet;

herr *Linders'* motion, nr 201, till statsutskottet;
herrar *Bengtssons* i Göteborg och *Kristenssons* motion, nr 202, till statsutskottet;
herr *Ericssons* i Vallsta *m. fl.* motion, nr 203, till jordbruksutskottet;
herrar *Jonssons* i Hökhult och *Nilssons* i Linnås motion, nr 204, till jordbruksutskottet;
herr *Olssons* i See *m. fl.* motion, nr 205, till jordbruksutskottet;
herr *Lindhagens m. fl.* motioner, nr 206 och 207 till lagutskottet samt nr 208 till jordbruksutskottet;
herrar *Lindhagens* och *Hages* motioner, nr 209 till lagutskottet och nr 210 till jordbruksutskottet;
herr *Lindhagens* motioner, nr 211 till jordbruksutskottet, nr 212 till lagutskottet, nr 213 till statsutskottet och nr 214 till lagutskottet;
herr *Lindhagens m. fl.* motion, nr 215, till lagutskottet;
herr *Lindhagens* motioner, nr 216 och 217, till lagutskottet;
herr *Lindhagens m. fl.* motion, nr 218, till lagutskottet;
herr *Lindhagens* motioner, nr 219 till tillfälligt utskott, nr 220 och 221 till statsutskottet, nr 222 till tillfälligt utskott och nr 223 till bevillningsutskottet; samt
herr *Lindhagens m. fl.* motion, nr 224, till konstitutionsutskottet.

§ 5.

Efter härpå skedd föredragning af bevillningsutskottets memorial, nr 1, med anledning af remiss från Andra kammaren af en utaf herr Räf väckt motion beslöt kammaren hänskjuta ifrågavarande motion till behandling af tillfälligt utskott.

§ 6.

Härefter föredrogos hvar för sig och lades till handlingarna bankoutskottets memorial:

nr 1, med öfverlämnande af fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet afgifna berättelse; och

nr 2, med öfverlämnande af den till innevarande Riksdag afgifna berättelse af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning.

§ 7.

Till afgörande förelåg nu konstitutionsutskottets memorial, nr 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Det under punkten 1) upptagna, från Riksdagen år 1911 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af § 45 riksdagsordningen antogs af kammaren.

Aug. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.

Härefter föredrogs *det i punkten 2) upptagna, likaledes från riksdagen år 1911 hvilande förslaget* angående ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen; och begärdes ordet därvid af

Herr Branting, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Då vi nu stå inför det slutliga afgörandet af den omstridda fråga, som här beröres, så kan det måhända vara skäl att se ett ögonblick tillbaka på huru denna sak har utvecklats sig.

Alla minnas, att det på vintern 1910 hölls några föredrag af herr Hinke Berggren här i Stockholm och sedan på några andra orter, hvilka föredrag voro af den art, att de tilldrogo sig synnerligen stor uppmärksamhet och förorsakade i högsta grad häftiga utfall mot föredragshållaren och emot alla dem, som på något sätt visade sitt intresse för hans uppfattning. Detta oväsande tog mycket stora dimensioner och kompletterades snart med allehanda röfvarhistorier om en propaganda i riktning mot nymaltusianism, som skulle bedrifvas litet hvarstädes i landet och skulle ha antagit synnerligen vidriga former. De, som voro här vid riksdagen 1910, erinra sig, att äfven i våra protokoll inkommo sådana historier, hvilka sedermera vid närmare belysning från de orter, som de skulle gällt, visade sig bero på kompletta missuppfattningar för att begagna det allra mildaste uttrycket.

Det blef emellertid på grund af redan då gällande lagstiftning åtal mot herr Berggren, och saken vardt sålunda underställd rättslig pröfning. Men då nu en gång hetsigheten blifvit väckt i detta afseende, var detta för åtskilliga icke nog, utan det ropades på stränga lagstiftningsåtgärder, och det utarbetades af dåvarande regering ett förslag till en sådan lagstiftning, om hvilket man emellertid fick veta, att det den 18 maj blef afstyrkt af lagrådet såsom alltför betänkligt för den fria och fullt befogade yttranderätten på det ömtåliga område, som det här var fråga om. Icke dess mindre fann den då sittande regeringen sig föranlåten att två dagar därefter ändå inkomma till riksdagen med ett lagförslag. Kanhända fattades detta beslut icke minst med tanke på det kraftiga och för sakens framgång troligen afgörande stöd, som var att påräkna af den då i Andra kammaren befintlige professor Thyren.

Ja, hela denna sak har blifvit behandlad i en svindlande hast. De mer eller mindre sakkuniga korporationer, som skulle höras i frågan, hade icke fått någon som helst tid till öfvervägande af ärendets olika sidor. Från läkarehåll hade endast hörts medicinalstyrelsen, och den hade fem dagar till att afgifva sitt utlåtande. Vidare hade frågan hänskjutits till reglementeringskommittén, som ännu icke afslutat sitt arbete, och den fick på fyra dagar fram ett utlåtande, hvori den förklarade sig icke hafva något att invända emot det framlagda förslaget.

Det var redan då i slutet af Riksdagen, propositionen kom in den 20 maj, och den 1 juni behandlades frågan i kammaren. Den togs upp en sen nattimme, klockan öfver 12, och sammanträdet afslutades enligt protokollet kl. 4,24 f. m. Ärendet fick sålunda en synnerligen forcerad behandling, därvid helt visst känslorna och den tillfället uppjagade stämningen fingo i alldeles ovanligt hög grad fälla utslaget öfver

den vägande eftertanken, oakadt det här gällde ett ingrepp på ett så viktigt område som yttrande- och tryckfriheten.

Under debatten, som trots den sena nattimmen fördes i Andra kammaren men enligt sakens natur blef mera sammanträngd än den skulle varit under andra förhållanden, lät professor Thyren hela sitt fyrverkeri spela. Han gaf en drastisk utläggning af ämnet. Hans skildringar voro afsedda att påverka åhörarnas föreställning i riktning af att här förelåg en ytterlig fara i något som helst dröjsmål, och det var förgäfvos som gent emot hans väl, men kanhända också sofistiskt lagda ord det gjordes invändningar gällande från andra håll.

Bland dem, som talade mot lagen, befunno sig professor Wallis och nuvarande professor Knut Kjellberg, hvilka med all sin läkareauktoritet ändå icke lyckades slå igenom för sin uppfattning. Mot lagen voro ju också bl. a. medlemmen af lagutskottet Jakob Pettersson och lagutskottets nuvarande ordförande herr Widén. Det skall icke nu falla mig in att här ens försöka mig på den uppgiften att på ett kort ögonblick ge en resumé af debatten. De, som åhörde den, komma nog ihåg dess hufvudsakliga gång. Men då här finnas så många, som icke hörde den och kanske icke följde den i referat heller, vill jag blott anförda två enstaka fakta ur densamma. Det ena är det efter mitt tycke mycket vägande uttalande, som låg i herr Widéns synnerligen korta men bestämda afstyrkande, däri han gjorde gällande, att lagen »saknar det underlag af allmängiltighet, som en lag bör hafva». Det andra faktum, som jag vill hänvisa på, är att det upplästes en skrivelse, undertecknad af 66 läkare här i hufvudstaden, hvilka uttalade sina starka betänkligheter mot lagförslaget. I skrivelsen framhöllo de, att de i många fall ansågo det vara läkarens plikt att tillråda bruket af antikonceptionella medel. Det hette i skrivelsen vidare:

»Om emellertid regeringens förslag blir lag, kommer härmed att ges stöd åt den uppfattningen, att en sträfvan att 'undgå följderna af könsumgånge' vore otillbörlig, *oafsedt* de till grund för densamma liggande motiven. Men då läkaren vid sitt tillrådande af antikonceptionella förfaringssätt låter sig ledas af en motsatt rättsuppfattning, kommer han härigenom i en skef ställning och tvingas — ehuru han icke gör sig skyldig till brott mot lagen — att genom sin verksamhet direkt motarbeta och undergräfvat den i lagen häfdade rättsuppfattningen. — — Synnerligen betänkligt är dessutom, att lagen skulle skapa ett tillstånd af osäkerhet rörande hvad i en för allmänheten afsedd framställning, äfven från fullt sakkunnigt håll, finge uttalas i hithörande frågor. Vissa af de preventivmedel, som af regeringens förslag beröras, utgöra verk samma medel mot venerisk infektion. — — Under sådana förhållanden kunna tvifvel därom råda, huruvida en lagstiftning är välbetänkt, som lägger utomordentliga hinder i vägen för bibringandet af en allmännare insikt därom, att det är hvars och ens skyldighet, som utsätter sig för risken af venerisk infektion, att för sin egen, för blifvande hustrus och barns skull på det mest effektiva sätt söka skydda sig mot densamma.»

Icke heller denna inlaga, bland hvars undertecknare märktes det stora flertalet af dem, som mera speciellt ägnat sig åt hithörande område af läkarvetenskapen, gjorde emellertid tillfyllest, utan under den

Any. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 1:^o
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)

stämning, som var för handen, antogs lagen af Andra kammaren med 110 röster mot 96.

Atskilligt efteråt sedan detta skett visade sig emellertid, då den juridiska proceduren mot herr Bergegren fullföljdes, att han *icke* fälldes af rådhusrätten för att ha gjort sig skyldig till tukt och sedlighet sårande uttalanden. Det tyckes sålunda däraf att döma, som om i alla fall en god del af den första uppbrusningen varit något svagt motiverad af hvad som verkligen förekommit. Emellertid var det nog många, som hyste den tanke, hvilken dåvarande justitieministern uttryckte med orden, att »det brinner i knutarna», och det var väl under förhoppning, att någonting skulle kunna göras däremot, och under förväntan, att det behöfdes något bestämdt ingripande, som man antog denna lag.

Om nu den åskådningen skulle varit riktig, att det verkligen vore en sådan fara i dröjsmål, som man då tänkte sig, en fara i att vänta, till dess man kunnat få mera omsorgsfullt pröfva, hvilket område en dylik lag möjligen bör omfatta, då skulle det tyckas, som om ett sådant slag, som man nu riktade mot propagandan, borde haft till följd, att den sökt sig med kraft andra vägar för sin spridning. Det finnes särskildt en nära liggande väg, som man också börjat tillgripa, i att bilda enskilda föreningar, där hithörande frågor diskuterades och i hvilka enskilda föreningars slutna kretsar lagen ändå icke kan tränga in. Men dessa föreningar ha icke på något sätt, mig veterligen, spridit sig nämnvärdt vidare. Det visade sig alltså, att det var en upptäckande agitation för ett ögonblick, hvilken man med någon kallblodighet kunnat se på för att utröna, om den innebar en sådan samhällsfara, som man trodde, innan man gick att genomföra den lagstiftning, som här ägt rum.

Emellertid togs 1911 ytterligare ett steg vidare. Tryckfrihetsförordningen fick då följa med. Och det gäller nu, huruvida 1912 års riksdag vill konfirmera det beslut, som föregående år fattades eller i dess nuvarande skick afböja lagen. Från den debatt, som då fördes, ber jag blott att få erinra därom, att professor Thyrén vid det tillfället uttalade sin glädje öfver att man icke tagit med i paragrafens ordalydelse någon antydning om att *syftet* skulle vara af förkastlig art, för att ett fällande skulle kunna komma till stånd. Han gjorde detta uttalande ur synpunkten af att därigenom var definitivt afklippt hvarje möjlighet för allehanda geschäftsmakare att stödja sin handtering på ett förment godt moraliskt eller sanitärt syfte. Men han ägnade icke minsta uppmärksamhet åt den andra sidan af saken, att nämligen denna lag icke blott är till för sådana föga sympatiska geschäftsmakare, utan också kommer att i sin tillämpning gå ut öfver allvarliga och fullt moraliskt vederhäftiga personer, hvilka anse sig böra diskutera dessa ting ur synpunkter, som göra, att de kunna komma i konflikt med lagen. Att det icke skall finnas någon som helst möjlighet för lagskipningen att taga hänsyn till olikheten i syften mellan dessa två kategorier synes mig åtminstone som en mycket svår brist. Det skrefs också då i en tidningsartikel med all rätt, att den nya grundlagsparagrafen »slår blindt och lika mot författare af osmakligt formulerade geschäftsreklamer och mot samhällsforskare, hvilka kommit till

den ärliga öfvertygelsen, att dessa medel i många fall faktiskt äro till ^{Ang. ändrad} räddning från djupt elände.» ^{lydelse af}

Det är den synpunkten, som man alldeles särskildt har skäl att ^{§ 3 mom. 13} fästa sig vid i afseende på tryckfrihetslagen, då ju denna såsom grundlag är underkastad den bestämmelsen, att den skall efter sin ^{tryckfrihets-} *ordalydelse* tillämpas. Det framhölls också förgäfvades då i Första kammaren af professor Steffen, att det är risk för, att läkarnas kamp mot de veneriska sjukdomarna kan komma att bli lidande under de nya bestämmelserna, och äfven att samhällsforskarnas fria diskussion på hithörande oändligt viktiga område kan bli försvårad, samt att man således icke bör utan att ordentligt se till, att man verkligen får garantier i dessa afseenden, godkänna en sådan lag. Men det var klart att många resonerade som så, att har man sagt a, så måste man säga b, och så godkändes då i fjol denna lag, äfven beträffande tryckfrihetsförordningen. (Ports.)

Nu stå vi inför det slutliga afgörandet. Har det sedan dess tillkommit någonting, som möjligen kan vara ägnadt att inverka på vårt omdöme i dessa afseenden? För mig står saken så, att de skäl, som från början anfördes i denna diskussion gentemot det framlagda förslaget, icke blifvit på något som helst sätt verklig öfvertygande vederlagda, utan de stå i full giltighet fortfarande. Således ha vi, som motsatt oss denna lags antagande både i strafflagen och tryckfrihetsförordningen, alla skäl att redan på grund af hvad som förut förelåg fortfarande vidhålla denna vår ståndpunkt. Men det är icke utan, att därjämte andra synpunkter ha kommit fram, som synas mig ytterligare vara till stöd för vår uppfattning.

Ställningen har ju blifvit den, att den reglementeringskommitté, som ett ögonblick 1910 rådfrågades och gaf sitt korta och på några få dagar framkomna utlåtande, har sedan dess framlagt sitt högin-tressanta betänkande, sitt utförliga och viktiga resultat af långvarigt arbete. Detta betänkande har sedan börjat diskuteras i de särskildt sakkunniga kretsarna, och man får väl hoppas, att det snart nog skall bli utgångspunkten för lagstiftningsåtgärder och andra samhällsinsri-panden på hithörande områden, hvarigenom vi kunna komma fram till mindre barbariska och mera moderna tillstånd på detta fält. Då synes det mig emellertid, som om det skulle vara lämpligt, att man icke ögonblicket *före* en sådan stor debatts upprullande angående frågor, som nära tangera det område, som af den nu ifrågavarande lagstiftningen skulle beröras, binder sig på förhand vid en formulering sådan som den nu föreliggande. Jag tror, det skulle vara gagneligt och nyttigt, om man hade mera fria händer vid dessa ärendens behandling, än om man läst fast icke blott i strafflagen, som möjligen kan något lättare jämkas, utan äfven i grundlagen en formulering, som kanske icke varit från början så väl öfvervägd.

I själfva verket har det också i den påbörjade diskussionen om reglementeringskommitténs utlåtande framkommit uttalanden, som gå just i den riktningen. Man har i svenska läkaresällskapet börjat debattera denna sak den 28 november sistlidet år, och där har inledaren af denna debatt, en framstående specialist på könssjukdomarnas område, för sin del ställt sig alldeles afgjordt på den ståndpunkten, att

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)

han beklagar och anser det mindre lyckligt, att icke kommittén påpekat vikten af den personliga profylaxen, då den gick att göra sitt utlåtande beträffande lagstiftning om preventiva medel. Hans tankegång torde kunna sammanfattas på ungefär följande sätt: »Under lagen hemfaller ju propaganda ej blott för de mekaniska preventiva medlen, hvilka på samma gång de verka profylaktiskt mot venerisk sjukdom verka antikonceptionellt, utan äfven propaganda för sådana åtgärder, som endast verka profylaktiskt mot venerisk sjukdom. Dessa kemiska medel äro sannolikt vida effektivare till att förebygga smitta än de mekaniska medlen.

På sista åren har man lärt sig inse, att det allmänna endast kan göra ofantligt litet till förebyggande af de veneriska sjukdomarna. Reglementering och dylika åtgärder ha gjort bankrutt, något som till fullo framgår af reglementeringskommitténs betänkande. Den individuella profylaxen är det enda, som är effektivt.

Hvad som föranlett framläggandet af preventivlagen är ju, utom att man ville komma åt Hinke Bergegren, att man ansett, att de preventiva medlen orsaka en minskning i nativiteten och därför vore i samhälleligt afseende skadliga. Men man har begått den obetänksamheten att kanske på grund af bristande tid (reglementeringskommittén afgaf svaret efter fyra dagar och medicinalstyrelsen efter fem) taga med under lagen sådana medel, som ej alls kunna hafva till effekt minskning i nativiteten, hvilket väl måste anses vara ett mycket svårt fel.»

Talaren framhåller vidare i sitt inledningsanförande i svenska läkar-sällskapet följande beträffande motstycket till denna lag i Tyskland: »I Tyskland har man allt sedan 1898 haft en liknande lag, Lex Heinze, tillkommen som en lex in casu liksom vår »lex Hinke», hvilken lag under årens lopp tolkats allt vidsträcktare, så att tillståndet blifvit allt odrägligare, och för att få bort denna, det svåraste hindret för de smittosamma könssjukdomarnas bekämpande i Tyskland, reser sig för närvarande en mäktig opinion därstädes, och som yttring af denna står den af Deutsche Gesellschaft für Bekämpfung der Geschlechtskrankheiten enstämmigt fattade resolutionen». (Jag skall strax komma till den). »Hade kommittén i sitt betänkande i enlighet med den medicinska vetenskapens ståndpunkt och oberoende af en tillfällig moralpolitisk vind framhållit de preventiva åtgärdernas stora betydelse, ja nödvändighet, i kampen mot de veneriska sjukdomarna, skulle kanske den olyckliga lex Hinke aldrig vinna laga kraft, hvad den tryckta propagandan beträffar.»

Detta uttalande är ju synnerligen betecknande för, hur saken uppfattas af en af dem, som förstå betydelsen af denna lag för läkarvetenskapens bekämpande af könssjukdomarna.

Hurudan är då ställningen i Tyskland, som talaren berörde? Jo, vid den kongress, som under ledning af Tysklands mest framstående specialister på detta område hölls i Dresden i somras, där som bekant den stora hygieniska utställningen var anordnad, så yttrade professor Neisser, som i Tyskland lär vara det kanske förnämsta namnet i fråga om könssjukdomarna, bland annat följande:

»Den, som har sett vår utställning i vår särskilda paviljong, har

säkert med förvåning märkt, att där icke finnes någonting af egentlig *Ang. ändrad*
 »hygien». I själfva verket hade det ju legat närmast till hands att i *lydelse af*
 första rummet förevisa alla de hygieniskt-profylaktiska åtgärder, som *§ 3 mom. 1:3*
 äro afsedda att förebygga smitta. Men, mina damer och herrar, vi ha *tryckfrihets-*
 underlåtit det. Och, hvarför? Jo, emedan ingen af oss kände lust att *förord-*
 bli anklagad och dömd för understödjande af otukten, och det hade *ningen.*
 varit den oundvikliga följden, om vi hade utställt skyddsmedel. Ja, *(Forts.)*
 mina damer och herrar, t. o. m. en liten, strängt vetenskaplig skrift,
 som härrör från mig och d:r Siebert och handlar om detta ämne, har
 jag icke vågat lägga fram».

Detta är det tillstånd, till hvilket man har kommit i Tyskland
 under en successiv skärpning af utläggningen af den där gällande lag-
 paragrafen, hvilken är ett fullständigt motstycke till den svenska.
 Resultatet af den debatt, som på denna kongress fördes af fackmännen
 — för öfrigt ingalunda blott af läkarfackmän, som någon kanske kunde
 tro skulle se saken något ensidigt, utan äfven af sociologer och social-
 politici, jurister och andra — blef det enhälliga antagandet af den re-
 solution, som berördes i det uttalande, jag nyss läste upp ur Hygiea.
 Resolutionen lyder på följande sätt: »Då den nu gjorda utläggningen
 af § 184 innesluter i sig ett svårt skadande af folkets hälsa och för
 närvarande nästan omöjliggör bekämpandet af könssjukdomarna på det
 sätt, som planmässigt inleddts af det därtill grundade samfundet under
 det vidsträcktaste understöd af den tyska läkarkåren liksom af härför
 ägnade kretsar, och då å andra sidan en ändring i rättskipningen
 knappast är tänkbar, så kan detta missförhållande endast afhjälpas ge-
 nom en förändring i formuleringen af ifrågavarande bestämmelser.
 Dessa böra gestaltas så, att för straffbarhet endast och allenast bör
 tagas hänsyn till det objektivt fastställbara kännetecknet, att det före-
 ligger för anständigheten groft sårande eller allmän anstöt väckande
 tillkännagifvande om eller rekommenderande af otuktiga föremål».

Man syftar således till betydligt strängare bestämmelser, som
 verkligen rikta sig mot hvad alla äro ense om är otjänligt och bör
 tillbakaträngas, till en vida mer kringskuren lagstiftning än den, som
 finnes i vår nu föreliggande paragraf, där det heter endast och allenast
 »under sådana förhållanden att allmän fara för andras förförelse däraf
 kommer, försök att förleda till användande af föremål, som nu sagts,
 och meddelande af anvisning om sättet för deras användande».

Det bör kanske tilläggas ännu en upplysning. De, som voro med
 om debatten för två år sedan, erinra sig nog hvilket stort nummer,
 som gjordes af professor Thyréns framställning af förhållandena i
 Frankrike. Han kom fram med upplysningar om särskildt en del
 domstolsutslag, som i sina motiveringar riktade sig på det skarpaste
 mot hvarje slags propaganda för preventiva medel såsom antipatriotisk
 och antimoralisk o. s. v. Detta skulle efter hans uppfattning visa, att
 i Frankrike meningen var stadgad om att faran för afstannande af
 folkökningen måste undertrycka alla andra hänsyn. Icke desto mindre
 föreligger just från Frankrike det förhållandet, att man där icke velat
 gå den vägen att helt och hållet försöka förhindra kunskap om dessa
 ting, utan i stället, efter hvad som upplysts, har man i Frankrike, det
 land, där man ju är mest rädd för minskning i nativiteten, visat sig

Ang. ändrad erkänna att minskning i nativiteten bättre bekämpas genom minskning
 lydelse af i de veneriska sjukdomarna — på grund af dessas steriliserande in-
 § 3 mom. 13 verkan — än genom lagar mot propagandan för preventiva medel.
 förord- Genom generalorder den 23 september 1907 har där införts undervis-
 ningen. ning för militärer icke blott om de veneriska sjukdomarna utan äfven
 om de profylaktiska medlen mot dem. Liknande lär för öfrigt vara
 (Forts.) fallet i Österrike. Men just i Frankrike är det af intresse att se, att

man där söker skilja på, hvilket man i den nu föreliggande lagstiftningen icke gjort, sådant, som rör nativiteten, och sådana profylaktiska medel och åtgärder, som röra skyddet mot smittofara. Att den synpunkten, att minskningen i steriliteten skulle kunna rent af uppväga hvad eljest dessa medel kunna medföra till försvagande af nativiteten, att den synpunkten icke är utan vidare att afvisa, framgår äfven däraf, att nyss nämnde professor Neisser uttalat, att åtminstone 50 % af alla ofruktsamma äktenskap framkallats just af en bland dessa könssjukdomar, hvilken man åtminstone förr betraktat med rätt mycken nonchalans.

Det synes mig således verkligen ha äfven under senaste tid tillkommit ytterligare synpunkter, tillkommit erfarenheter om, att man i Tyskland är starkt missnöjd med där rådande förhållanden, hvilka äro precis desamma, som vi i Sverige hastigt skulle uppnå med den nya lagen, och att denna således icke kan sägas vara sådan, att den skulle bli till verkligt gagn, utan att det alltför väl kunde behöfva närmare ses efter, huru dessa föreskrifter böra affattas, så att de icke bli ett hinder i den riktning, som jag förut angifvit, för fullt legitim och samhällsgagnelig forskning.

Vi ha dessutom, synes det mig, så mycket mera anledning att i detta fall vara betänksamma och icke nu säga ja, när vi besinna, att vi i en nära framtid antagligen få upp tryckfrihetsförordningen till fullständig revision. Kan det då vara nyttigt att på förhand fastläsa denna paragraf med det resultat — det synes mig åtminstone ligga nära till hands — att de, som ha med förordningens revision att skaffa, betrakta själfva beslutet af 1912 års Riksdag som så bindande, att de icke vilja där ens försöka någon ändring. Jag tror, det är bättre att hålla denna fråga öppen och låta den då komma fram.

Men dessutom är det, som jag redan påpekat, så, att vi i en nära framtid få att behandla reglementeringskommitténs betänkande och hvad därtill hör. Där böra väl meningarna något mera än hittills brytas. Det kanske finnes erinringar att göra äfven mot de synpunkter, som här framförts från några medicinska håll, och det hela vinner öfver hufvud taget på, att det blir mera belyst, innan det fastslås någon-ting. Låt oss då sedan skrifva en lag, som icke hindrar läkarnas välsignelsebringande kamp mot könssjukdomarna, en kamp, hvars betydelse förut just denna lags upphofsman, professor Thyréu, många gånger på det lifligaste framhållit. Att man skulle gå något mera försiktigt tillväga än att följa den uppjagade stämningens bud, var också den tanke som fick ett uttryck i de reservationer, som vid 1910 års riksdag förekommo i lagutskottet, dels af herr Lindhagen, som yrkade afslag, och dels af herrar Pettersson i Södertälje, Jansson i Edsbäcken och Olsson i See, hvilka nog ansågo att någon-ting borde göras, men som icke voro beredda och icke funno sig benägna att trots vägande be-

tänkligheter taga det då framlagda förslaget. I det afseendet tror jag, att tiden endast gett dem rätt och kommer, om denna lag godkännes, ytterligare att gifva dem rätt. Men jag förstår inte, att det skall vara någonting eftersträfvansvärdt, att vi i ett eller annat årtionde skola dragas med de ogynnsamma följder, som komma genom lagstiftning på detta sätt, innan det omsider skall lyckas en växande upplyst opinion att få det hela så ändradt, att det goda kan ske, utan att det onda därför tillåtes.

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)

Jag tror, det är skäl för kammaren att betänka sig ordentligt, innan den säger sitt definitiva ja denna gång. Då ju en grundlagsförändring får företagas till slutligt afgörande först efter nya val, så är meningen därmed att det skall vara tillfälle till verkligt öfvervägande, och att *icke* den nya kammaren skall utan vidare anse sig bunden till de lagstadganden, som äro antagna af dess föregångare.

Herr talman, jag yrkar afslag på föreliggande förslag.

Herr *Starbäck* instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen af Callerholm: Herr talman! Då jag vid fjolårets riksdag tillhörde konstitutionsutskottet, hvilket så godt som enhälligt tillstyrkte Riksdagen att antaga såsom hvilande det förslag, hvars slutliga öde nu skall afgöras, skall jag bedja att i största korthet för kammarens ledamöter, i synnerhet för dem som i fjol icke voro ledamöter af Riksdagen, få redogöra för den tankegång, som låg bakom konstitutionsutskottets tillstyrkande.

Jag skall då, i motsats till den föregående ärade talaren, icke inlåta mig på frågan om lämpligheten öfver hufvud taget af den straffbestämmelse som det nu gäller. Men jag skall villigt medgifva, att vid 1910 års riksdag, då förslag om ändring af 18 kap. 13 § strafflagen förelåg, det rådde mycken tvekan inom kammaren såväl angående lämpligheten af en lagstiftning i själfva frågan, som ock, och kanske så mycket mera, om lämpligheten af just den formulering, som lagen nu har erhållit i den nyssnämnda paragrafen.

Förslaget blef emellertid, som bekant, antaget af Riksdagen och upphöjdt till gällande lag genom Kungl. Maj:ts den 18 juni 1910 utfärdade beslut i frågan.

Sedermera inkom till 1911 års Riksdag förslag från Kungl. Maj:t, att en motsvarande bestämmelse skulle införas i tryckfrihetsförordningen. Det vill synas, som om frågan då hade kommit i ett annat plan. Frågan gäller icke längre, huruvida en sådan straffbestämmelse är lämplig eller icke. Den fråga, som numera synes böra uppställas, är: Kan det vara lämpligt, att en gärning, som är belagd med straff, om den begås genom ett muntligt anförande, skall vara straffri, om den begås i tryckt skrift. Den tankegången har konstitutionsutskottet också följt, då utskottet i sin synnerligen korta motivering åberopar, att lagstiftningen kommit till stånd angående det muntliga ordet, och säger, att förslaget således är en konsekvens af föregående Riksdags

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen. beslut, samt hemställer att vid sådant förhållande förslaget måtte antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Då jag icke kan finna annat än att lagstiftningens anseende blir minskadt och att aktningen för lagen betänkligt rubbas bland befolkningen, om det, som är belagdt med straff, då det yttras i muntlig form, är straffritt, om det framkommer i skrift, så kan jag icke annat än hemställa, att kammaren måtte antaga det nu hvilande grundlagsförslaget.

(Forts.)

Herr Byström: Säkerligen har flertalet af kammarens ledamöter föreställt sig, att vi icke skulle för tredje gången behöfva diskutera denna ganska besvärliga fråga. Men diskussion har nu börjat, därigenom att herr Branting yrkat afslag på konstitutionsutskottets utlåtande.

Han anförde bland annat, att flera läkare uttalat sig mot denna lagstiftning. Att så var förhållandet minnas vi ju mycket väl, vi, som voro med då frågan framkom första gången här år 1910, men det torde också böra erinras om, att det fanns icke få läkare, som ansågo, att lagförslaget mycket väl kunde försvaras. Och enligt min uppfattning finnes det icke få läkare äfven nu, hvilka anse, att något bör göras för att hämma den eländiga trafik, som man här söker lagstifta emot.

Det har frambållits af den förste ärade talaren nu, liksom flera gånger förut, att denna lag skulle hindra eller hämma vetenskaplig forskning. Det tror jag dock för min del, att han icke behöfver hafva så stor fruktan för, ty det finnes ju vetenskapsmän på området, som anse, att eu lagstiftning i ifrågavarande hänseende bör komma till stand, vetenskapsmän, som säkerligen hafva ett lika stort anseende som de vetenskapsmän, han åberopade såsom varande emot denna lagstiftning. Detta har också i kammaren, särskildt vid debatten 1910, ganska mycket frambållits.

Vidare har ju herr vice talmannen frambållit det olämpliga uti att nu afslå denna framställning, då vi förut hafva fått fastslaget i lagen, att den muntliga framställningen af sådana saker, som här afses, är belagd med straff. Jag anser, att herr vice talmannen riktigt motiverade den ifrågavarande framställningen, då han ansåg, att det bör vara öfverensstämmelse mellan det muntligt talade ordet och det skrifna, och därför kan jag för min del icke inse, att någon fara uppkommer, om man godkänner detta lagförslag.

Den förste ärade talaren framböll, att frågan icke nu har så stort fog för sig, som den kunde anses ha, då vi första gången behandlade den i kammaren, emedan det då var speciella fall, som man kunde peka på och hvilka upprörde den allmänna opinionen. Men det, som, enligt hvad jag har mig bekant, förekommit på detta område, visar, att vi nog nu hafva behof af en sådan lagstiftning som denna. Och jag tror, att det kunde finnas ett stöd för detta äfven i den omständigheten, att en hel del tidningar, som förut intagit annonser om hvar preventiva medel finnes att köpa för dem, som åstundade sådana, hafva på frivillighetens väg uteslutit sådana annonser ur sina spalter. Och hvarför hafva de gjort det, om icke därför att de ansågo det olämpligt att sprida kunskap om sådana saker bland folket. Nå, om nu

detta är så olämpligt, att vissa tidningar själfmant vägra taga in sådana annonser, så kan jag icke inse annat, än att det är lämpligt, att lagstiftningen följer efter och noga ser till, att dylika annonser icke sedan må komma in i de tidningar, som kanske icke så mycket bekymra sig om, huruvida de främja eller icke främja det sedligt moraliska tillståndet bland människor.

*Aug. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)*

Det finnes flera synpunkter, som kunde framhållas för det lämpliga i att vi nu besluta i enlighet med konstitutionsutskottets förslag, och jag anser, att de skäl, som herr Branting framställde, äro så många gånger om vederlagda, att det förvånade mig, att han nu för tredje gången ville återupprepa samma sak.

Då en annan ändring i denna paragraf företogs för några år sedan — och jag har för min del varit med om fem diskussioner i Riksdagen i fråga om denna paragraf, i hvad den rör sedligheten — så var det samma invändningar, som då gjordes särskildt beträffande uttrycket: »framställning, som sårar tukt och sedlighet». Man trodde också, att det skulle kunna hindra konstens utöfvande, och det var mycket annat, som man fruktade skulle följa med, om den förändrade lydelsen antogs. För min del har jag dock icke kunnat finna, att någon har blifvit hindrad i framställande af verklig konst, och jag är öfvertygad om, att om denna lagparagraf, som jag visserligen icke vill säga vara formulerad på det bästa tänkbara sätt, ty den kunde möjligen hafva formulerats bättre, antages, den lika litet som den förra ändringen skall kunna hindra den verkligt vetenskapliga forskningen.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma i herr vice talmannens yrkande om bifall till konstitutionsutskottets ifrågasvarande utlåtande.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Den förste talarens yrkande gick ut på, att detta lagarbete skulle tillsvidare läggas ad acta. Han motiverade detta därmed, att då denna lag år 1910 tillkom, detta skedde i en hastig vändning och under intrycket af en uppjagad stämning i landet, och att lagen därför icke blifvit fullt så noggrant afvägd och så väl formulerad, som man kunnat begära i fråga om en sådan lag.

Jag ber att häremot få erinra om de förhållanden, under hvilka lagen tillkom, och som förklara den raskhet, med hvilken regeringen då handlade. Man började att på möten, som den förste talaren särskildt omnämnde, Hinke Bergegrens möten, offentligt drifva sådan propaganda, som det här är fråga om, och offentligt göra utläggningar om sättet för användande af preventiva medel, och det blef sedermera dylika möten rundt om i landet. Här uppkom då i landet en allvarsam och bekymrad stämning, man fruktade för, att stora lager af vårt folk skulle genom denna propaganda rent af sedligt fördärfvas. Och det kan väl icke gärna förnekas, att det föreligger stor fara för sedligt fördärf, då det öppet för allmänheten och för okritiskt folk predikas dessa läror om huru man skall gå tillväga för att saklöst kunna tillfredsställa sina passioner, så mycket det själf lyster en.

Det var det allmänna nödrop, kan jag säga, som då gick genom landet, som föranledde mig såsom dåvarande justitieminister att sätta mina krafter på att få lagen färdig till Riksdagen — den kom ju

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

först i Riksdagens elfte timme. Men trots det vågar jag ändå ha den öfvertygelsen, att lagen, med den formulering, hvari den föreligger, är för våra förhållanden tillfredsställande. Jag vågar således tillbakavisa det påstående, att den skulle lägga något som helst hinder i vägen för den fria forskningen eller för vetenskapsmännens åtgöranden eller för läkarens råd till de personer, som hänvända sig till honom. Alla dessa saker diskuterades och framlades fullständigt här i kammaren, och jag hvarken kan eller behöfver återupprepa hvad som sades då.

Ett af de skäl herr Branting anförde var, att vi icke borde binda oss i grundlag vid en sådan formulering som den nu föreliggande, hvarigenom vi skulle låsa fast straffbarheten af ett visst brott, karakteriseradt på ett visst sätt, så att, om vi sedan skulle önska få en ändring däri, detta skulle försvåras därigenom, att grundlagen ändras med mera omgång och under strängare former än strafflagen. Olägenheterna af en inkongruens mellan grundlagen och allmänna strafflagen voro på tal och anfördes såsom skäl mot detta förslag, när det framlades vid 1910 års riksdag. Men det oaktadt tog man förslaget därför, att man ansåg fara vara för handen och att förslaget behöfdes. Nu vill jag säga, att svårigheten för en eventuell framtida ändring ingalunda är densamma, om denna grundlagsparagraf nu bringas i öfverensstämmelse med själfva strafflagen. Ty grundlagen formulerar sin straffbestämmelse så: att den som gör det och det, begår det och det brottet, han straffas efter allmän lag. Grundlagen hänvisar således till allmän lag. Om således allmänna lagen ändras, så att det icke vidare finnes straff för gärning, som faller under denna grundlagsparagraf, så är i och med detsamma effekten af grundlagsparagrafen borta. Jag vill med detta säga, att om nu den förste talaren och hans meningsfränder vilja ha bort hela detta stadgande ur strafflagen — och därpå går det naturligtvis ut — och lyckas härutinnan, så är därmed grundlagsbudet satt ur kraft under den tid som åtgår för att få bort den då uppkommande inkongruensen mellan strafflagen och tryckfrihetsförordningen. Om herrarna således vilja bortarbета strafflagsparagrafen, går detta precis lika lätt, vare sig grundlagsbudet säger det ena eller det andra.

I fråga om skälen, hvarför man behöfver taga denna lag *nu*, ber jag att få instämma i hvad herr vice talmannen sade. Jag tillåter mig hänvisa till det yttrande, som hans excellens herr statsministern fällde i remissdebatten, då han uttalade, att det stod för regeringen klart, att det måste finnas en viss kontinuitet i statslifvet, äfven om åsikterna och riksdagsmajoriteterna ändrades. Är den satsen riktig, hvilket jag tror, att den är, så gäller den först och främst på lagstiftningens område, och är det någon speciell del af detta område, där man bör vara synnerligen angelägen om, att den satsen skall komma till tillämpning, är det just i en sådan situation, då det gäller att bringa speciell strafflag i kongruens med allmän strafflag.

Slutligen skulle jag sason motiv för det yrkande, som jag för min del tillåter mig göra, nämligen om bifall till förslaget, vilja nämna, att behofvet af dessa bestämmelser visst icke blifvit mindre efter år 1910, fastän den sedliga indignationen i landet icke numera flammar så högt, som den gjorde då. Det finnes naturligtvis ingenting, som är

för den allmänna sedligheten mera fördärligt och mera olycksbringande än exempelvis dessa priskuranter öfver preventiva varor med beskrifvande utläggningar, som komma i händerna på hela den stora okritiska massan af folket och som sedan tolkas och tillämpas eftersom enhver själf kan hitta på. Det synes mig vara till den grad farligt för allmän sedlighet, att jag knappast kan tänka mig något farligare. Och just dessa priskuranter och annonser om sådana varor kommer man icke åt, förrän tryckfrihetslagen ändras såsom nu föreslagits. Därför är det det viktigaste steget som återstår att ta, i fall man vill fortgå i den riktning, strafflagen anvisar. Jag hoppas, att litet hvar af herrarna skall finna konsekvensen fordra, att man verkligen så gör.

Jag roade mig i morse — det var strax före plenum — att gå in i kammarens tidningsrum och där taga en hastig öfverblick, öfver hvilka annonser om nu ifrågavarande varor, som funnos i de tidningsnummer, som lågo därinne. Det var naturligtvis en sådan där blytintervju med tidningshögarna, om jag så får säga. Men den gaf i alla fall på kort tid ett ganska anmärkningsvärdt resultat, och jag anser mig böra meddela detta, ty dessa fakta äro något, som herrarna själfva kunna kontrollera och som tala sitt tydliga språk. Jag vill då nämna, att i »Brands» senaste nummer fann jag 13 sådana annonser, som upptogo efter ögonmått ungefärligen en hel spalt af tidningen. I »Nya Folkviljan» fann jag sju annonser, delvis satta med fetstil. I Östergötlands Folkblad fann jag sex annonser, en af dessa med fetstilsrubriken »Syn-dare» och så citationstecken omkring. I »Socialdemokraten» för i dag har jag funnit fyra annonser. I »Norrskensflamman», i »Arbetare-bladet», i »Jämtlandskuriren», i »Aurora», i »Skånska Socialdemokraten», i dem alla har jag funnit sådana annonser. Jag hann icke gå igenom mera, men anser detta vara alldeles tillräckligt.

Jag vågar alltså påstå att det behof, som föranledt denna lag-papaparaf i tryckfrihetsförordningen, kvarstår fortfarande oförändradt, och jag uttalar den förhoppning, att kammaren skall tillgodose det behofvet genom att bifalla den förevarande grundlagsparagrafen, till hvilken jag alltså yrkar bifall.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag skulle kunna ha inskränkt mig till att enbart instämma i herr Brantings, efter min mening, synnerligen uttömmande och klargörande anförande, men det förefalleer mig, som om det skulle vara lämpligt att här, om också i allra största korthet, ge någon liten replik med afseende å det sista anförandet.

Såsom förut, då ämnet debatterades, vill man också nu söka att intaga det sista fästet med ett påpekande af den utaf oss alla synnerligen enhälligt dömda trafiken med afseende å priskuranter och allt detta, som man med rätta betecknar såsom något särdeles bekymmersamt. Men jag tror, att, om man bedömer saken med litet kallt hufvud, kan man väl ändå icke vilja inbilla sig, att ett upphörande af dessa priskuranter, en inskränkning af den annonsering, som här påpekats, verkligen skulle medföra en ökad sedlighet, en högre etisk uppfattning hos folkets vida lager. Det är åtminstone för mig alldeles omöjligt att gå med på en sådan åskådning. Sedlighetshafveri är också en fränsida af den medalj, som på framsidan bär inskriften:

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 1:^o
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen. »Arbetet för folkets etiska höjande», och ett sådant sedlighetshafveri kan ta, såsom vi veta, högst besynnerliga former. Det är därför skäl, att man icke alltför mycket hissar det baneret.

Den andra synpunkten, som här lagts till grund för bedömandet af denna fråga, är att man vill hindra nativitetens minskande. Herr Branting hade på tal därom ett exempel från Frankrike, som visade, att i detta land, där nativitetsfrågan så länge stått på dagordningen, har man dock icke en så bestämd uppfattning af den frågas samband med den här debatterade, som man här velat göra gällande. Den offentliga propaganda, som talats om i detta afseende, är ju visserligen värd all uppmärksamhet och bör motarbetas. Men är det bättre, att man trycker ner den till mera underjordiska vägar, är det icke bättre, att man får möjlighet att se, hvarhän en sådan propaganda syftar och söka att komma den till lifs öppet såsom väl till sist ändock blir det bästa medlet? På samma sätt är det nog också med sedlighetsfrågan.

Men jag kan icke heller gå med på den uppfattning, som gjort sig gällande i de båda sista talarnes anföranden. Herr Petersson yttrade, att om vi nu godkänna den föreliggande ändringen i grundlagen, så skulle detta i själfva verket icke betyda så särdeles mycket, ty om Riksdagen, sedan den fattat detta beslut, ville ändra strafflagen, skulle effektiviteten af den nya paragrafen i tryckfrihetsförordningen bli lika med noll, om jag icke missuppfattade honom. Brottet skulle nämligen straffas enligt allmän lag. Vill verkligen herr Petersson inbilla oss, att om nu Andra kammaren beslutar i enlighet med det föreliggande förslaget, man sedan inom en skönjbar framtid skall kunna få fram en ändring i strafflagen? Det är väl ändock någonting, som icke är så särdeles troligt. Jag vill icke kalla detta för advokatyr till förmån för en bestämd sak.

Icke heller kan jag finna det resonemang vara riktigt, som af herr vice talmannen fördes, att vi endast här ha att ta konsekvensen af ett föregående beslut. Ja, det resonemanget kunde låta höra sig, då den föregående Riksdagen fattade sitt beslut i grundlagsfrågan. Men skall grundlagens bud i detta fall tolkas så, att om det står i samband med ett annat lagbud utaf allmän lags natur, då skall en nyvald kammare också anse, att den är tvungen att ta konsekvensen af en föregående kammares beslut i en allmän lagfråga? Detta kan jag icke förstå vara riktigt. Det skulle ju vara detsamma som att i det afseendet annullera grundlagen. Det förefaller mig därför, att, såsom också herr Branting framhöll, kammaren står fullkomligt fri med afseende å det beslut, den skall fatta.

Då jag icke kan finna de skäl, som här framdragits under de tre debatter, jag åhört i denna fråga, vara ur sedlighetssynpunkt eller nativitetssynpunkt bestämmande och icke heller finner de andra skälen afgörande, tillåter jag mig, herr talman, att instämma i herr Brantings yrkande.

Herr Åkerman: Herr talman, mina herrar! Blott några få ord.

Herr Petersson refererade ett yttrande under remissdebatten af hans excellens herr statsministern, i hvilket yttrande herr statsministern nämnde något om nödvändigheten af kontinuitet i statslivet. Men

såsom herr Starbäck redan vidrört, kan naturligtvis herr statsministerns *Aug. ändrad lydelse af § 3 mom. 1:3 tryckfrihetsförordningen.* ifrågavarande yttrande absolut icke ha syftat på ett fall sådant som detta. Vår grundlags föreskrift, att en nyvald Riksdag skall pröfva, hvad en föregående beslutat i grundlagsfrågor, och afgöra, hvad som skall gälla, vore nämligen fullkomligt onödig, om man blott skulle hålla på kontinuiteten såsom det högsta af allt. Vi sitta här i dag just för att pröfva hvad en föregående Riksdag gjort, för att pröfva, om vi kunna godkänna dess beslut, och våra händer äro således fullständigt fria. För min del har jag hvarje gång denna lag varit före, röstat emot densamma och kommer att göra så äfven i dag.

Herr Petersson talade vidare något om nödvändigheten af kongruens mellan strafflagen och tryckfrihetsförordningen. Ja, i princip kan man gifva honom rätt i hvad han därutinnan uttalade, men då han förklarade, att det ingenting skulle göra, om vi nu godkände detta lagförslag och förde detta stadgande in i tryckfrihetsförordningen, därför att, om strafflagens motsvarande paragraf toges bort, vore ej heller någonting vidare kvar i tryckfrihetsförordningen, vill jag endast säga, att det, såsom herr Starbäck äfven påpekade, förhåller sig så, att det är mycket otroligt, att det går för sig att efter en sådan ändring i tryckfrihetsförordningen, som nu är ifrågasatt, ändra strafflagen, åtminstone kommer det i hvarje fall att blifva mycket försvaradt. Det fall, som herr Petersson drog upp, blef, såsom han framställde det samma, ett alldeles rent fall. Men det kan också tänkas att det tillstöter komplikationer, så att strafflagen endast blir i vissa afseenden omformulerad, och då tror jag icke, att saken blir så enkel, utan det kan nog bli ganska svåra rättsfall, som till följd däraf uppstå.

Hvad kongruensen mellan strafflag och tryckfrihetsförordning beträffar, så är densamma redan nu i andra afseenden icke fullständig. Jag skall icke trötta herrarna med någon närmare redogörelse här för; jag skall endast anföra ett enda exempel. I tryckfrihetsförordningen talas t. ex. om och belägges med särskildt straff, om någon förnekar Gud och ett lif efter detta eller den rena evangeliska läran. Något motsvarande brott talas däremot icke om i strafflagen. Det kan således redan nu inträffa, att en person kan blifva dömd för förnekelse af Gud och ett lif efter detta, ifall han tryckt något, där sådant uttalas, under det att han kan få stå och förneka hvad han vill på ett folkmöte inför tusentals människor utau att blifva straffad därför. Detta är blott ett exempel på frånvaron af denna kongruens, som här anses vara så nödvändig.

Jag vill dessutom erinra herrarna om, att äfven om man åstadkommer en fullständig kongruens i själva lagtexten, står man i alla fall inför möjligheten, att en person kan blifva fälld i tryckfrihetsmål, men frikänd i vanligt brottmål af motsvarande beskaffenhet. Vi ha nyligen upplefvat ett exempel därpå, ehuru förhållandet var det motsatta. Det var nämligen en person, som blifvit tilltalad för ett yttrande vid ett möte och samtidigt för liknande yttrande i en tryckt skrift. Hvad hände? Jo, det gick så, att han blef frikänd för sina muntliga yttranden på mötet, men blef dömd i tryckfrihetsmålet. Sådant kan man under alla omständigheter icke fullständigt freda sig för.

Herr Peterssons tidningsgranskning i dag på morgonen var, såsom

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.

(Forts.)

han själf erkände, flyktig. Det tillkommer här absolut icke mig att replikera honom i den punkten, då jag icke är tidningsman, utan det kommer väl kanske någon person, som är fäst vid pressen, att göra, men jag kan i alla fall icke underlåta att nämna, att nog vill jag minnas dunkelt, att jag läste någonstans om, att en borgerlig tidning och således väl en sådan, som herr Petersson vill anse mycket aktningvärd, skulle ha haft sådana annonser, hvarom här är tal, oafsedt en öfverenskommelse, som varit gjord mellan tidningarna att ej intaga dylika annonser. Det kan hända, att jag far vilse härvidlag; någon här närvarande tidningsman torde möjligen kunna upplysa om, huru härmed förhåller sig.

Jag skall icke ytterligare rulla upp de skäl, som i föregående debatter äro anförda emot denna lag, men jag kan likväl icke underlåta att, då lagens fader, herr Petersson, står här och säger, att det var honom angeläget, att icke ungdomen skulle på något sätt förföras af dessa broschyrer och dessa uttalanden på möten, det verkligen är underligt, att han vid formuleringen af lagen alldeles förbigått och lämnat oanmärkt det allra vanligaste af de medel, som afse att förekomma följderna af könsungäme, nämligen i afseende å barnalstringen, under det att han å andra sidan skrifer lagen så, att han, såsom herr Branting redan nämnt, träffar äfven profylaktiska, rent hygieniska åtgärder. Äfven efter denna lag kan folk stå upp och undervisa om, huru människor skola slippa att få barn, alldeles liksom förut, innan vi hade lagen, blott man undviker att tala om dessa föremål, utan i stället förordar andra alltför väl kända medel, för att jag här skulle behöfva närmare ingå på detta grannliga ämne. Detta är blott en af de många brister, som vidlåda förslaget.

Jag kan absolut icke se, att, därest ledamöterna af denna kammare i sakfrågan äro af annan mening än den, som första gången framställde denna proposition till Riksdagen, om de således ha klart för sig, att detta är en olämplig och dålig lag, det förefinnes något hinder för att nu, när det gäller att grundlagsfästa det föregående beslutet i denna fråga, äfven säga nej till ett dylikt förslag.

För min del ber jag, herr talman, att få yrka afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Frågan om, huruvida ledamöterna ha rätt att säga ja eller nej till detta lagförslag, bör vara klar för oss alla. Vi ha frihet att rösta så som vi anse vara rätt och riktigt, och vi kunna säga ja eller nej, hvilketdera vi vilja — den saken anser jag att vi icke nu behöfva diskutera här ibland oss.

Jag har icke vare sig år 1910, 1911 eller 1912 hört någon enda, som tagit den snuskiga trafik, som man här vill komma åt, i försvar, utan alla ha dömt den såsom olämplig och skadlig. Nu är det meningen, att på något sätt kunna motverka denna trafik, hvars skadlighet och farlighet, såvidt jag vet, ingen enda har förnekat. Nu säger herr Starbäck t. ex., att det finnes två vägar, på hvilket detta kan gå för sig: den ena är den offentliga vägen; den andra är den hemliga eller, som jag tror han uttryckte sig, den underjordiska vägen. Näväl, tror icke herr Starbäck, att äfven nu denna hemliga, underjordiska

väg anlitas? För min del tror jag, att för närvarande båda dessa vägar anlitas. Men om man nu kunde stäcka t. ex. den offentliga vägen, så vore väl ändå något gjordt för att hindra det, som man här vill komma åt, och jag tycker, att med det erkännande, som ändå ligger i herr Starbäcks yttrande, att han visst icke gillar denna trafik, som man nu vill hämma, han skulle kunna resonera som så, att då det nu gäller den ena sidan, den ena vägen af de båda, på hvilka denna trafik nu söker taga sig fram, vi väl borde kunna gå med på ett sådant förslag.

Jag vill vidare hafva sagdt, att den af en talare här lämnade förteckning på tidningar, som innehålla dessa annonser, om hvilka jag tycker, att det är olämpligt, att de skola stå i tidningarna, icke var, såsom han själf sade, någon fullständig lista på de tidningar, som hafva dylika annonser. De äro icke begränsade till något visst partis tidningar, utan man kan leta upp sådana annonser, hvarom här är fråga, jämväl i tidningsorgan, som tillhöra en annan sida, men jag vill hafva sagdt nu, såsom jag sagt förut, att flera af de tidningar, som tillätit sig att taga in dessa klandrade annonser, ha på sista tiden slutat därmed, detta naturligtvis på den grund, att de ansett dem olämpliga.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Thorsson: Herr talman! Då detta ärende behandlades här i kammaren vid fjolårets riksdag, tillät jag mig yttra, att denna fråga borde ses från mer än en synpunkt, och jag betonade då särskildt den sociala sidan af denna lagstiftning. Jag framhöll därvid, att så länge som icke Riksdagen genom sin sociala lagstiftning sörjer för, att vi få bättre bostäder och att det blir bättre omvårdnad om de barn, som äro födda, är det ett palliativ att lagstifta i ett ämne som detta på sådant sätt, som nu är föreslaget. Jag har blifvit ytterligare styrkt i denna min uppfattning af en utredning, som för kort tid sedan var föremål för en sammanträngd framställning i hufvudstadspressen, angående moderskapsförsäkringsfrågan. Den statistik, som förekommer rörande nämnda fråga, konstaterar, att en ohygglig massa af de födda barnen dör redan under det första lefnadsåret och att mer än hälften af alla barn dör under de tre första månaderna samt att den största kontingenten af de barn, som dö under sitt första lefnadsår, är att hänföra till sådana barn, som sakna fader och hvilka endast ha att lita sig till det underhåll, en fattig moder kan gifva dem. Det förefaller mig, att om vi nu skola lagstifta i syfte att bevara folkökningen, ha vi här, mina herrar, en naturlig utgångspunkt utan att behöfva gå den omvägen att framtinga åtgärder, genom hvilka barn skola födas till världen för att, sedan modern har underkastat sig de smärtor, som följa med barnafödseln, hon skall se sitt barn gå förloradt af brist på närande föda och brist på omvårdnad. Med denna syn på saken kan jag för min del icke vara med på en sådan lagstiftning som den nu föreliggande. Jag ser hellre, att till följd af användande af preventivåtgärder ett barn icke födes till världen, än jag ser att till världen födda barn skola redan under de första månaderna af sitt lif försvinna igen på grund af vanvård.

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.
(Forts.)

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen. Med denna utgångspunkt tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag å det föreliggande lagförslaget.

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Borg, Källman, Winberg-Rundgren, Forssell, Tengdahl, Johansson* i Uppmälby, *Bärg* i Katrineholm, *Hage, Lindley, Sävström, Edbom, Svensson* i Skönsberg, *Berglund, Anderson* i Råstock, *Widlund, Magnusson* i Kalmar, *Nilsson* i Hagaby, *Borggren* och *Kloo*.

(Forts.)

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Vi torde väl ändå vara tämligen ense därom, att det är af ganska stor vikt, att tryckfrihetsförordningen bringas i öfverensstämmelse med strafflagen i detta fall. Nu anförde visserligen herr Åkerman någonting, som man kanske skulle kunna tycka vara ett skäl, hvarför icke detta vore så viktigt, och det skälet var det — som jag för min del får säga att jag tycker vara mycker egendomligt, när det kommer från en jurist — att han påvisade, att det finnes så många andra lagstiftningsområden, som icke stode i öfverensstämmelse med hvarandra. Men icke lär man väl bota det felet genom att man gör ytterligare ett fel!

Nu tycker jag för min del, att frågan är tämligen utdebatterad, och jag vill endast fråga, om det kan anses vara någon fara för sedligheten, om vi antaga det föreliggande förslaget, och om det är i sedlighetens intresse, som herrarna yrka afslag på detsamma. Jag för min del har icke kunnat finna, att så är förhållandet, och under sådana omständigheter synes det mig att goda skäl tala för bifall till föreliggande förslag.

Jag vill icke gifva mig in på en granskning af formuleringen af dessa lagparagrafer. Den kunde göras bättre, men kanske också sämre. Då jag emellertid, som sagdt, icke kan finna någon fara uti att antaga detta förslag utan tvärtom ett verkligt behof, kan jag, herr talman, icke annat än instämma i herr vice talmannens yrkande om bifall till förslaget.

I detta anförande instämde herrar *Modig, Ericsson* i Vallsta, *Olsson* i Fläsbro, *Ström, Hansson* i Bäck, *Olsson* i See, *Hamrin, Bergman, Björnberg, Gustafsson* i Vi och *Andersson* i Altofta.

Herr Branting: Herr talman! Jag måste uttala min förvåning öfver att min ärade kamrat här framför mig nästan tillrättavisade mig därför att jag vågade för tredje gången taga ordet vid denna frågas behandling. Det är dock, såsom här framhållits, att denna kammare sitter här *fullt suverän*, och här äro många, som icke varit med om våra föregående diskussioner i ämnet. Och det är fullt befogadt — jag konstaterar det — att denna fråga i sak något beröres och icke bara affärdas såsom ett oundvikligt öde, där man skall rulla fram efter ett beslut, som fattats på förslag af den föregående regeringen.

Det har i ett anförande af den föregående justitieministern ytterligare till fullo bekräftats hvad jag tillät mig från början framhålla, nämligen att denna lag var en af särskilda förhållanden framdrifven sådan, som i allra största hast iordninggjordes och pressades igenom.

Det har icke här motsagts, att detta lagförslag, så ofullständigt förberedt, som det var, ytterligare försvagades därigenom, att de korporationer, som man ansåg nödiga att höra, fingo så få dagar på sig. Det måste ske med detsamma; det »brann i knutarne», såsom det heter, oaktadt erfarenheten visat, att så ingalunda var förhållandet.

Vi ha icke heller fått något som helst bevis för den här lagens ofarlighet på *det* område — herr Daniel Persson i Tällberg! — som det verkligen gäller, nämligen om den kan komma att inkräkta på den fria forskningens rätt eller ej. Det är alls icke fråga, om den skulle kunna vara »till fara för sedligheten», på sätt han helt troskyldigt sporde, utan frågan ligger på ett helt annat område. Är formuleringen sådan, att lagen till äfventyrs kan komma att inkräkta på möjligheten till den fria diskussion i dessa ting, som är till nytta för samhällets utveckling? Därpå har herr Daniel Persson icke gifvit något som helst svar, och hans sätt att ställa den fråga, han framställde, tyder på, att han knappt intresserar sig för den sidan af saken. Men just den sidan är sannerligen af den betydelse, att jag är viss om att många nyvalda inom Andra kammaren icke vilja lämna den utan vidare åsido.

I afseende på detta hafva vi som sagdt icke fått något till skydd och värn att hålla oss till, annat än den nakna förklaringen från den föregående justitieministern, numera herr Petersson i Lidingsö villastad, att lagen icke kommer att lägga något som helst hinder för den fria forskningen. Ja, vi veta, mina herrar, huru sådana försäkringar alltid gifvits och gifvas i dylika fall. Detsamma försäkrades och bedyrades också i Tyskland, när motsvarande lag där antogs, äfven där under en mera öfvervägande reaktionär regim. Men hvad har erfarenheten visat? Jag har i största korthet lagt fram för herrarna uttalanden från de personer i Tyskland som gå i spetsen för forskningen på detta område, visande hvad de tänka om denna lagstiftning, hvars formulering är af samma art som vårt lagförslags och lika litet försedd med skyddande undantag för vetenskapens och forskningens frihet som fallet är med nu ifrågavarande förslag.

Herr vice talmannens liksom mångas med honom argument är sådant, att det är omöjligt att godkänna detsamma. Det lyder i sin enkelhet och afklädt sin skyddande förklädning, att, har man en gång gjort en okloket — låt oss begagna det ordet — skall man man nödvändigt fortsätta och göra en till. Och det missförhållandet, som här påpekats, att det under öfvergångstiden skulle komma att bestå en inkongruens mellan strafflag och tryckfrihetsförordning är icke ett skäl som håller. Gör det verkligen så mycket, om det dröjer några år, tills man hunnit få denna sak mera lidelsefritt och sakkunnigt debatterad? Jag kan icke finna, att däraf skulle följa någon som helst olägenhet.

Jag ber därför, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande, då det på intet sätt kunnat visas, att det nu rådande tillståndet på hithörande område skulle vara till den grad svårt, att det skulle nödvändiggöra ett ögonblickligt antagande af denna lag, hvars formulering icke håller måttet, äfven om det gärna skall af mig erkännas, att meningarna exempelvis bland läkarna på denna punkt liksom på många andra äro delade. Låt dem fortsätta att diskutera denna sak något längre, men

Ang. ändrad lydelse af § 3 mom. 13 tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 1.3
tryckfrihets-
förord-
ningen.

(Forts.)

låt oss icke låsa fast densamma i förtid, utan hålla öppet att kunna komma fram till en lagstiftning, som är hållbar och som ger forskningen den rätt, som den tillkommer, på samma gång den motverkar de geschäftsätgärder, hvilka ingen här försvarar, så som det finnes vara befogadt.

Herr Liljedahl: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att vi alla måste erkänna, att här stå humanitära skäl mot humanitära, här står människokärlek mot människokärlek, och detta gör, att det blir svårt att här fatta en bestämd ståndpunkt. Men jag tror, att äfven människokärleken, som dock är den bästa kraften i hela det sociala reformarbetet, kan gå vilse vägar. Jag har här aflyssnat anförandena de olika skäl, som framförts från de olika sidorna, och jag kan icke finna annat, än att de skäl, som anförts för ett antagande af föreliggande förslag, alldeles gifvet väga tyngre.

Det finnes bär i vårt land en företeelse, framför allt inom den så kallade öfverklassen, som jag ganska väl känner till, och den företeelsen är det så kallade tvåbarnssystemet. Får detta sprida sig på djupet, får det utbreda sig inom hela vårt folk, så tror jag, att det kan och måste blifva en hjärtstöt riktad mot det svenska folkets vara.

Jag fick alldeles nyligen mig tillsända två skrifter, två broschyrer, som äro skrifna för att för vårt folk kungöra tillvaron af och sättet att begagna dessa preventiva medel. Jag skall väl akta mig för att nämna titeln på dessa skrifter, eftersom allt, som talas i denna sal, höres i hela landet. Men om deras innehåll måste jag säga, att det var det skamligaste och mest gemena, jag någonsin läst. Jag är alldeles viss på, att det föreliggande lagförslaget skulle kunna slå ihjäl sådana mordförsök, riktade mot vårt svenska folks tillvaro.

Här har talats om, att inom franska armén skulle försiggå en undervisning om könssjukdomarnes bekämpande med hjälp af dessa preventiva medel. Ja, skulle något sådant komma till stånd inom svenska armén, så skulle jag känna mig förpliktad att genast afgifva min afskedsansökan. Jag kan icke finna annat, än att det här gäller att släcka en eld, som börjat att brinna och som kan antända det vackra palats, som heter Sveriges framtid. Det finnes estetiker nog hjärtlösa att hylla den paradoxen, att palats äro vackrast när de brinna.

Jag skall till sist som allra hastigast begifva mig till själfva frågans innersta medelpunkt. Här har talats om könssjukdomarne, om att dessa skulle kunna bekämpas med hjälp af dessa preventivmedel. Jag har hemma en bokhylla med sexuell litteratur, och jag kunde här, om jag hade böckerna till hands, citera en mängd framstående forskare, som säga, att dessa medel äro fullständigt värdelösa i grund och botten, när det gäller kamp mot könssjukdomarne. Men äfven om jag trodde, att så icke vore, äfven om jag trodde, att vi med dessa medel kunde skydda det svenska folket, så vet jag en könssjukdom — och det är dock den viktigaste — som vi icke kunna bekämpa på detta sätt, men som kan breda ut sig öfver hela vårt folk, och det kan gå hastigt nog. Och det är detta, att om man med den renaste forskare i denna fråga, som jag känner, vår svenske, nyskapare inom erotiken, Emanuel Svedenborg, anser, att det könsliga det som gör mannen till man och

kvinnan till kvinna, är något framför allt andligt, då är också den farligaste könssjukdomen den, mot hvilken i grunden icke hjälper något annat medel än bibelns gamla goda medel, som lyder så: skapa i mig, Gud, ett rent hjärta. Det medlet tror jag i grunden är bättre än de medel, som här framhållits.

Herr talman, jag yrkar bifall till föreliggande lagförslag.

Herr Leander: Herr talman! I likhet med herr Starbäck, tror jag, att det vore lyckligast och bäst, om den allmänna opinionen kunde bearbetas i riktning att förakta den här skamliga trafiken, så att den icke ville taga någon befattning med den. Men tyvärr vill icke någon sådan här allmän opinion infinna sig, utan annonser och broschyurer spridas fortfarande, såsom här erinrats, lika bra som förut.

Herr Thorsson har nu pekat på de dåliga bostadsförhållandena, och det är ju en sak, som vi böra fästa den allra största uppmärksamhet vid; vi böra göra allt hvad vi kunna för att få bättre bostadsförhållanden för fattigt folk. Men beklagligen är det nog icke bara i kyffena, som man säger, som ifrågavarande trafik förekommer, utan dessa medel användas äfven i de fina salarne. Och tyvärr är det i salarne, som man börjat att använda dem, och sedan ha de trängt ned till folket. Men vare sig de förekomma i salarne eller i de tränga boningarne, så är det en skamlig trafik. Jag tror nu icke, att man genom att antaga detta lagförslag skulle kunna hämma denna trafik. Men sambället må i alla fall säga ifrån, att det icke gillar denna trafik, utan att det söker, i den mån det är möjligt, att bekämpa den.

Då jag nu icke kan finna, att detta lagförslag i ringaste mån lägger band på den verkliga friheten, som jag är mycket angelägen att värna, och då jag icke kan finna, att det står hindrande i vägen för vetenskaplig forskning eller för de råd, som läkaren möjligen kan ha att gifva de patienter, som söka honom på omhuldade område, så tycker jag icke, att det är den ringaste risk att antaga lagförslaget, och jag ber därför att i likhet med många föregående talare få yrka bifall till detsamma.

Häruti instämde herrar *Carlson* i Herrljunga och *Karlson* i Västtomten.

Herr Persson i Tällberg: Herr Branting förebrådde mig, att jag icke alls beaktat den vetenskapliga sidan och den vetenskapliga forskningen i detta afseende. Ja, jag ger herr Branting rätt däri. Jag är hvarken vetenskapsman eller fackman på detta område, och öfverlämnar följaktligen åt herr Branting att föra deras talan. Men det får jag säga, med all aktning för vetenskapen, att om vetenskapsmännen skulle behandla denna fråga på sådant sätt, att allmän fara för andras förförelse däraf uppkomme, anser jag, att äfven vetenskapsmännen böra böja sig i detta afseende. Äfven från denna synpunkt tror jag sålunda icke att någon fara föreligger för antagande af detta förslag, utan tvärtom.

*Ang. ändrad
lydelse af
§ 3 mom. 13
tryckfrihets-
förord-
ningen.*
(Forts.)

Herr Räf: Ja, herr talman, jag vill endast ha inröstadt i dagens protokoll, att jag kommer att gifva det föreliggande förslaget min röst.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf propositioner dels på antagande af det förevarande förslaget och dels på förkastande af detsamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes af herr Branting m. fl., blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager ifrågavarande förslag till ändrad lydelse af 3 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren förkastat förslaget.

Omröstningen utvisade 106 ja mot 78 nej; och hade alltså förslaget af kammaren antagits.

§ 8.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Sommelius, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att i en handelspolitisk fråga göra en hemställan till kammaren om att få framställa en interpellation.

Det är ett lika sant som glädjande faktum, att på de senare åren inom vårt land intresset för vår näringspolitik mer och mer utvecklats sig. Den för några månader sedan afgångna regeringen, liksom den, som nu sitter vid Sveriges roder, har vid flera tillfällen såväl i tal som handling visat sitt varma intresse för vår näringspolitik och velat i hvad på den ankommer bidraga till dess utveckling. Tyvärr, mina herrar, är det så, att detta intresse icke alltid varit lika starkt, som det nu är. Det var en tid förut, som man blott sällan spårade något intresse för vår handelspolitik, utan förhållandena fingo utveckla sig, som de själfva behagade. Bästa beviset därpå är den njugghet med afseende på undervisningen, som visats mot alla dem, som i allmänhet ha ägnat sig åt näringspolitik. Det belopp, som på senare tider åtgått till undervisning för merkantilt folk, är 42,000 kronor, hvartill dock kommer ett belopp af 30,000 kronor, som Stockholms handelshögskola under de senare åren åtnjutit: således tillsammans 72,000 kronor till handelsundervisningens befrämjande. Dock ber jag att få reservera mig i det hänseendet, att jordbruket ju har blifvit tillgodosedt med ett långt rikligare förråd af medel till undervisning, hvilket säkert är det från alla håll synnerligen väl unnadt.

Men det är icke blott undervisningen, man varit njugg med. Ännu

har i vårt land icke något handelsdepartement tillkommit. Och dock veta vi, huru på möten och öfverallt i vårt land en allmän klagan för sports däröfver. Och särskildt har det framhållits, att icke något annat land än vårt torde finnas i Europa, på några få undantag när åtminstone, som icke tillgodosett sig med ett handelsdepartement.

All denna njugghet är emellertid så mycket mer egendomlig, som vi alla veta — och kammaren känner det fullt ut lika väl som jag — att näringslivet är det, som uppehåller, föder och kläder hela vår befolkning. Det bestrider kostnaderna för vårt försvar, det sörjer för realiserandet af våra ideella intressen, det möjliggör en lösning af våra sociala och kulturella frågor, det skall betala kostnaderna för amorteringen af våra lån, och det skall dessutom reservera något för besparingsändamål.

Den uppgift, näringspolitiken i vårt land har, är tvåfaldig. Den ena uppgiften är att tillgodose landets behof af alla dess konsumtionsartiklar, och i det afseendet, mina herrar, lämnar vår näringspolitik mycket öfrigt att önska. Herrarna torde veta lika väl som jag, att det finnes en oändlig massa varor, som införas i vårt land, utan att man kan hejda importen af desamma. Herrarna ha helt säkert visshet därom, och jag är öfvertygad om, att det finnes få personer i denna kammare, som icke bära på sig något af utländska importvaror. Jag tror till och med, att det papper vi skriva på, de pennor, vi använda, skola visa sig ha utländsk ursprungsbeteckning, om vi närmare göra oss därom underrättade.

Den andra näringspolitiska uppgiften är exporten. Exportintresset, mina herrar, har så stor betydelse för vårt land, att jag anser det vara en af de allra viktigaste frågor, statsmakterna kunna taga under ompröfning. Jag ber i detta fall få framföra några siffror från vårt södra grannland, Danmark. De flesta af oss skulle väl tro, att Sveriges exportsiffra långt öfverstiger Danmarks. Men så är långt ifrån förhållandet. Danmark, med en befolkning endast uppgående till hälften af vår, och som saknar järnmalm och skogar, trävaruindustri och järnindustri och ännu mindre har tillgång till våra floders rikedomar, detta land har dock ett exporttal, som öfverskrider Sveriges. Danska statens exportsiffra uppgick för åren 1908—1909 till i medeltal 606—609 miljoner kronor, under det att Sveriges exporttal icke går till högre belopp än 482—473 miljoner kronor under de senaste åren, för hvilka statistik finnes tillgänglig. Då nu dessutom vår import uppgår till 609 miljoner kronor, så uppstår en försämring i budgeten med 127 miljoner kronor för år. Jag erinrar mig dessutom från den senaste remissdebatten, att riksgäldskontorets ordförande, herr Cavalli, då framträdde och lämnade några ganska nedslående siffror öfver vår utländska skuld. Den uppgick 1899, till 317 miljoner kronor, under det den för närvarande uppgår till icke mindre än 606 miljoner kronor.

Ja, mina herrar, det är för oss af allra största betydelse att söka träffa anstalter för att öka vår export och minska våra skulder. Det är först på senare tider, som några åtgärder i detta hänseende blifvit vidtagna — och för dem skola vi vara tacksamma — men det fanns en tid, då man icke något vidare tänkte på vår finansiella ställning

Interpellation.
(Forts.)

och dess önskemål, en tid då man sorglöst lät dagen gå, utan att något särskildt dref oss framåt. Men så kom året 1905, då vi från Norge öfverraskades af uppsägningen af unionen — jag tror till diplomaternas stora förvåning. Man samlade sig då och försökte, så godt man kunde, att företaga någonting, och ofta talades det då om att vi skulle söka att inom Sveriges gräns återeröfra Norge, liksom fordom, när vi förlorat Finland, man då också skulle försöka att återeröfra detta land. Jag vill hoppas, att vi för framtiden icke skola få någon ytterligare anledning att tillfredsställa vår eröfringslusta i detta afseende.

Jag nämnde, att 1905 varit ett kritiskt år, och att särskildt vår diplomatiska kår känt sig däraf berörd. Det var också denna kår, som först tog initiativ till någon förändring. I mars 1905 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté, som hade till uppgift att framkomma med förslag till en ny organisation af utrikesdepartementet och konsulatväsendet. Redan i maj månad följande år hade denna kommitté sitt arbete framlagdt; och kommittén syntes hafva kommit till det lyckliga resultatet, att den ville framlägga ett förslag till en handelsafdelning inom utrikesdepartementet. Tyvärr blef det så, att man icke tog steget fullt ut; utan då andra länder rikligen och i allra största omfattning försett sig med handelsagenter och aflönade konsulter, så att kulturstaterna på kontinenten hade ända till 2 à 300 dylika, så nöjde sig Sverige med ett antal af blott 11.

Nu veta herrarna mycket väl, att ett land endast till en viss grad kan utnyttja ett annat lands konsulter i ett främmande land. Då man hemställer till dem att skaffa upplysning om det främmande landets varuproduktion, nya industrier och nya företag, så kan man visserligen erhålla svar, men det blir i vanliga fall i högsta grad sväfvande, och ännu mera håller man sig undan, om det kräfvades att man skall bereda plats för svenska varor i utlandet. Det har naturligtvis varit meningen med våra konsulära beskickningar, att de i sin mån skulle bidraga till omsättningen af svenska varor i utlandet.

Det är i känslan af att detta syfte med kommitténs arbete icke i så hög grad lyckats, som man hade skäl att förmoda, som jag tillåter mig att vid detta tillfälle göra en hemställan till kammaren om tillstånd att till hans excellens herr utrikesministern framställa en interpellation.

Mycket kunde vara att i denna fråga ytterligare framhålla. Jag skall dock icke längre taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, utan ber härmed att få formulera min interpellation så lydande:

1. Har det sedan ombildningen af vårt utrikesdepartement år 1906 visat sig, att utrikesdepartementets handelsafdelning samt vår diplomatiska och konsulära kår på ett tillfredsställande sätt fylla sina handelspolitiska uppgifter?

2. Efter hvilka principer har den ekonomiska utbildningen af utrikesdepartementets tjänstemän ägt rum sedan år 1906?

3. Kan det påvisas, att genom utrikesdepartementets handelsafdelning landets export befordrats?

Ifrågavarande framställning bordlades på begäran.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Christiernson</i>	under 5 dagar fr. o. m. den	30 jan.,	
» <i>Isaksson</i>	» 8 » »	» 30 »	
» <i>Enderstedt</i>	» 8 » »	» 30 »	
» <i>Odqvist</i>	» 5 » »	» 30 »	och
» <i>Räf</i>	» 8 » »	» 31 »	

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2.57 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Onsdagen den 31 januari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande januari.

§ 2.

På hemställan af herr talmannen beslöt kammaren att vid innevarande riksdag tillsätta fem tillfälliga utskott, hvart och ett bestående af tio ordinarie ledamöter och sex suppleanter.

Vidare beslöt kammaren, likaledes på herr talmannes förslag, att företaga val af ledamöter i de tillfälliga utskotten onsdagen den 7 och val af suppleanter i samma utskott torsdagen den 8 nästkommande februari.

§ 3.

Herr statsrådet *Adelswärd* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner: med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen om bankrörelse;

med förslag till lag innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken; och

med förslag till lag om ändring i vissa delar af utskökningslagen m. m.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 4.

Enligt därom den 26 innevarande januari fattadt beslut företogs nu val af dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, som enligt 69 § riksdagsordningen äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter för ledamöterna i denna nämnd; och blefvo därvid utsedda till

Ledamöter:

- herr *Andersson* i Grimbo,
- » *Bengtsson* i Norup,
- » *Bergman*,
- » *Bogren*,
- » *Borggren*,
- » *Bäckman*,
- » *Dandenell*,
- » *Hansson* i Solberga,
- » *Holmdahl*,
- » *Johanson* i Hvetlanda,
- » *Jonsson* i Gumboda,
- » *Jönsson* i Boa,
- » *Lindhagen*,
- » *Lorentzon*,
- » *Olausson*,
- » *Olson* i Torsby,
- » *Palmstierna*,
- » *Persson* i Norrköping,
- » *Sjöblom*,
- » *Sommelius*,
- » *Uddenberg*,
- » *Vennersten*,
- » *Westman* och
- » *Widlund*,

hvar och en med 191 röster.

Suppleanter:

- herr *Johansson* i Uppmälby,
- » *Mörtsell*,
- » *Westlund*,
- » *Bengtsson* i Göteborg,
- » *Olsson* i Åsen och
- » *Zelahn*,

hvar och en med 164 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 5.

Vidare företogs, likaledes enligt den 26 innevarande januari fattadt beslut, val af dels tolf valmän för att enligt 70 § riksdagsordningen utse kommitterade för tryckfrihetens vård och dels tre suppleanter för dessa valmän; och blefvo därvid utsedda till

Valmän:

herr *Enderstedt*,
 » *Johansson* i Mellbyn,
 » *Juhlin*,
 » *Kloo*,
 » *Lundblad*,
 » *Lundström* i Långnäs,
 » *Nilsson* i Kabbarp,
 » *Olofsson* i Ävik,
 » *Persson* i Tällberg,
 » *Rydin*,
 » *Sandin* och
 » *Svensson* i Skönsberg,
 hvar och en med 170 röster.

Suppleanter:

herr <i>Magnusson</i> i Kalmar med.....	159 röster	
» <i>Lithander</i>	»	158 » och
» <i>Säfstrand</i>	»	158 »

Ordningen mellan de båda sistnämnda suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lottning.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 4 och 5 här ofvan omnämnda valen.

§ 7.

Efter föredragning härpå af herr *Sommelius* vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa spörsmål blef denna anhållan af kammaren bifallen.

§ 8.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Svar å interpellation.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Schotte, som anförde: Herr talman! Med kammarens begifvande har herr Rydén till statsrådet och chefen för civildepartementet framställt följande spörsmål: »Kunna från regeringens sida några åtgärder vara att förvänta

Svar å in-
terpellation.

(Forts.)

i syfte att vid landstingsmannavalen i år trygga valmännens rätt i de afseenden, som omförmälas i förut berörda riksdagsskrifvelse. Den riksdagsskrifvelse, som interpellanten närmast afser, är en skrifvelse af den 20 maj 1911 (nr 140), däri Riksdagen anhåller, »det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida icke i fråga om landstingsmannavalen med hänsyn till utsättande af valdag och valtider samt öfriga anordningar för valförrättningen de föreskrifter, som i dessa afseenden nu äro stadgade för val af ledamöter i Andra kammaren, må kunna i tillämpliga delar gälla, och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.»

Samtidigt aflät Riksdagen en annan skrifvelse till Kungl. Maj:t, däri begärdes utredning, »på hvad sätt de stadganden, som nu gälla i fråga om val af ledamöter till Riksdagens Andra kammare till tryggande af valhemligheten och för kontroll öfver röstsedlarnes afsändande, skulle kunna i tillämpliga delar äfven föreskrivas för val af landstingsmän och stadsfullmäktige», samt anhölls, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kunde gifva anledning.

Dessa bägge skrifvelser, af hvilka ju den sistnämnda icke är den minst viktiga, hafva varit utremitterade till vederbörande länsstyrelser och magistrater, och ha dessas yttranden ungefär vid årsskiftet fullständigt inkommit. Samtidigt har också till behandling förelegat en af styrelsen för Sveriges härads höfdingeförening gjord framställning om befrielse från uppdraget för vederbörande domhufvande att sammanräkna rösterna vid landstingsmannaval. Äfven denna skrifvelse har varit remitterad till vederbörande länsstyrelser och magistrater, och ha likaledes ungefär vid årsskiftet yttranden med afseende å den skrifvelsen inkommit. Sedermera ha dessa tre framställningar, som ansetts böra gemensamt handläggas, varit föremål för ompröfning, och det har alltid varit och är regeringens afsikt, att proposition i förevarande ämnen skulle kunna aflämnas till den nu församlade Riksdagen. Men flera af de uppkomna spörsmålen äro icke så lätta att lösa, och de inkomna yttrandena innebära en stor mångfald förslag och kritik af andra förslag och förete således en synnerlig brokighet med afseende å de anordningar, som kunna vara lämpliga att träffa. Gifvetvis är det emellertid önskvärdt, att propositionen kommer att föreligga å sådan tid, att, om ändringarna vinna afseende, de må kunna tillämpas vid årets landstingsmannaval. Ehuru jag icke kan afgifva något löfte, enär ju alltid svarigheter kunna yppas i sista stund, särskildt i så vanskliga och svarbedömda frågor som den förevarande, så vill jag dock meddela, att förhoppning finnes, att proposition om ändring i landstingsförordningen i förevarande delar skall kunna föreläggas Riksdagen om ungefär en vecka. Under denna förutsättning och under antagande att vederbörande utskott och Riksdagen äro i tillfälle att behandla frågan med den skyndsamhet, som ju dess vikt och angelägenhet kräfva, så bör en lösning af de af interpellanten berörda frågorna kunna väntas i sådan tid, att den jämväl kan vinna tillämpning vid de landstingsmannaval, som enligt nu gällande bestämmelser skola förrättas under senare hälften af instundande mars månad.

Härpå yttrade:

Herr Rydén: Herr talman! Jag ber att få till herr statsrådet och chefen för civildepartementet rikta ett dubbelt tack, dels ett på grund af det beredvilliga och vänliga svar, som blifvit lämnadt, och dels ett på grund af det skyndsamma ingripande och den raska behandling, som herr statsrådet lätit detta ärende undergå.

Jag är för min del öfvertygad om, att ifall frågan kan lösas på det sätt, som ställts i utsikt, kommer det att väcka allmän tillfredsställelse ute i landet.

§ 9.

Följande nya motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *Carlson* i Herrljunga, nr 225, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående driftkostnader under år 1913 för statens domäner;

herr *Winberg m. fl.*, nr 226, om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående en allsidig utredning rörande statens järnvägars organisation m. m.; och

herr *Winberg*, nr 227, om skrifvelse till Kungl. Maj:ts angående utredning och förslag i fråga om en förhandlingsordning mellan vissa statens tjänstemän och arbetare samt vederbörande verks styrelser och underlydande förvaltningar.

Ifrågavarande motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 10.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

§ 11.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>von Hofsten</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 1 febr.,
» <i>Andersson</i> i Milsmaden	» 5 » » » 2 »
» <i>Olofsson</i> i Ävik	» 3 » » » 2 » och
» <i>Branting</i>	» 2 » » » 1 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.